Paedag. O.
E 1294

A NAGY-KANIZSAI

IZR. HITKÖZSÉG ÁLTAL FENTARTOTT

ELEMI, POLGÁRI ÉS KÖZÉPKERESKEDELMI ISKOLA

ÉRTESÍTŐJE

AZ

1891–92-iki TANÉVRŐL.

SZERKESZTE:

BÚN SAMU,

IGAZGATÓ

NAGY-KANIZSÁN,
NYOMATOTT FISCHEL FÜLÖP KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1892.

REV 85

REV 98

M. ACADÉMIA
KÖNYVTÁRA

A NAGY-KANIZSAI

IZR. HITKÖZSÉG ÁLTAL FENTARTOTT

ELEMI, POLGÁRI ÉS KÖZÉPKERESKEDELMI ISKOLA

ÉRTESITŐJE

AZ

1891—92-iki TANÉVRŐL.

SZERKESZTÉ:

BÚN SAMU,

IGAZGATÓ.

NAGY-KANIZSÁN,
NYOMATOTT FISCHEL FÜLÖP KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1892.

REV 98

REV 2010

I. Iskolaszék.

Elnök: Dr. Schreyer Lajos.
Jegyző: Somogyi Henrik.

Főt. dr. Neumann Ede, főrabbi, isk. felügyelő.
Bachrach Gyula, gondnok.
5. *Dr. Blau Simon*
Bún Samu, igazgató.
Deutsch Mór.
Ebenspanger Lipót.
Fischel Pál, ügyvéd.
10. *Grünhut Henrik.*
Halphen Mór.
Hirschel Ede.
Kellert Lajos, a tantestület képviselője.
Maschanzker Mór.
15. *Rapoch Gyula, ügyvéd.*
Dr. Rothschild Samu.
Szegő Gyula.
Stern I. M.
Dr Szukits Nándor.

M. ACADEMIA KÖNYVTÁRA

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

MTA KÖNYVTÁRÁból
átengedett mű

II. Pénz, valuta és valutarendezés.

Jelen értekezés czélja az osztrák-magyar birodalomban jelenleg folyamatban levő valutarendezés fölött elterjedt nézetek tisztázásához hozzájárulni. Nem tart igényt tudományosságra, sőt szándékosan kerülve van benne minden, ami valamely tudományos aparatus működésére vallana; ellenkezőleg iparkodtam a napi renden levő kérdést lehetőleg népszerüen tárgyalni és ha az elém tűzött czélt csak részben is elérnem sikerült, a reá forditott munka talán nem mondható meddőnek.

Ha a valutarendezésről helyes fogalmat szerezni akarunk, mindenekelőtt a pénz és valuta természetével tisztába kell jönnünk, annál is inkább, mert a monarchiánkban egy emberöltő óta uralkodó papirpénz-gazdálkodás folytán népünk igen nagy része a pénz helyes fogalmát teljesen elvesztette.

A legrégibb időben, midőn a műveltség legalsó fokán álló emberek szükségleti köre igen szük volt, az életre szükségelt jószágokat nagyobb részt maguk állitották elő, más szükséges tárgyakat pedig a birtokukban lévő nélkülözhető jószággal cseréltek be; a forgalom tehát *cseré*ből állott.

A mívelődés fejlődésével és terjedésével azonban az emberi szükségletek mindinkább szaporodtak, a csere mind nagyobb akadályokra talált, minthogy csak nehezen akadtak oly emberre, ki a szükségelt tárgyat éppen avval becserélni volt hajlandó, melyet a másik fölöslegben birt és a keresett jószágért oda adni akart volna. Azért a míveltebb népeknél régen belátták, hogy a forgalomban szükség van oly tárgyra, melyet általános használhatóságánál fogva mindenki, mindenkor, mindenütt szivesen elfogad, melyért tehát minden más tárgyat könnyen be lehet cserélni. E belátásra a tapasztalat vezette az embereket, kik azért azon voltak, hogy ily tárgyra szert tegyenek még akkor is, mikor még nincs rá szükség, hogy azon a majd szükségessé váló más tárgyakat becserélhessék. E jószág a *pénz*.

Az őskorban az emberek leginkább baromtenyésztéssel foglalkozván, a barom volt legkedveltebb csereeszközük, mely mint ilyen elég sokáig tartotta fenn magát, miről a latin pecunia (pecus=barom) is tanuskodik.

Más ily tárgyak voltak: a bőr és prém a vadásznépeknél Ejszak-Amerikában, kakaobab és czin a mexikóiaknál, théa Chinában, kagyló Indiában és Afrikában (a kaffereknél), dohány Amerikában; továbbá só, üveggyöngyök stb.

Bármily kedveltek is voltak azonban egyes csereeszközök, a tapasztalat nem sokára arra is vezette az embereket, hogy azok a készletben tarthatás és forgalomképesség tulajdonait nélkülözvén, csak igen korlátolt mértékben felelnek meg a pénz kellékeinek. E kellékeket (a belső értéken kivül) csak az érczekben és főleg a nemes érczekben találták, melyek azért legalkalmasabb csereeszközökül bizonyultak.

Mint látni fogjuk, a míveltség, forgalom és általános anyagi jólét terjedésével együtt járt az átmenet a silány érczről a nemesre. A vasat és rezet az ezüst váltotta fel, amazokat a kis forgalom kielégitésére szoritva; csak később csatlakozott az ezüsthöz az arany, előbbinek ugyanazon szerepet juttatván, mint tette az ezüst a silány érczczel.

A nemes ércz tehát régi idők óta általános csereeszközül, vagyis pénzül szolgált. Innen van, hogy több nép nyelvében az ezüst egyértelmü pénzzel; igy a héber „keszef“, a franczia „argent“, melyek úgy ezüstöt, mint pénzt jelentenek. A német „Geld“ igen találóan jellemzi a pénz természetét; Geld = gelten, etwas was allgemeine Geltung hat.

Valamint a pénz a mívelődés terjedésének és a szükségletek ez által okozott nagyobbodásának köszöni keletkezését, úgy viszont a pénz az emberek erkölcsére és szabadságára igen jótékony hatással volt, és igen helyesen jegyzi meg *Schäffle* „das gesellschaftliche System der menschlichen Wirthschaft“ cz. művében: „Die bürgerliche Gesellschaft ist in Wahrheit durch das Geld viel freier und in Folge dessen sittlicher geworden. Der Arbeiterstand ist nicht mehr an Grund und Boden gefesselt. Nach Einführung des Geldes konnte man über fremde Dienste verfügen, ohne den Nebenmenschen zum Sclaven und Leibeigenen zu machen. Das Geld und das Pulver haben das Feudalsystem gebrochen.“

A pénz nem csak általános csereeszközül, hanem mint *értékmérő* és tartozások lerovásánál *fizetési eszközül* is szolgál, minden birtokos kezében közérvényü utalvány minden egyéb javakra, végre a tőkegyüjtés legbiztosabb eszköze.

A Baffinsbai társaság még most is hódbőrt használ pénzül: 3 nyest = 1 hód, 1 fekete róka vagy medve = 4 hód, 1 puska = 15 hód. — Orosz Szibériában Oroszországnak a Mongolok általi meghóditása előtt a pénznek egy különös pótléka állt fenn, mely egész Novgorodig volt forgalomban. Alkalmasint azért, hogy a bőröket a lehasználás ellen védjék, azon szokás fejlődött, hogy az egész czobolybőrök helyett azoknak orrjait helyezték forgalomba, melyek bélyeggel voltak ellátva és az effectiv fizetésnél a tulajdonképi, hatósági felügyelet alatt állott raktárakban őrzött bőrökkel kicseréltettek.

Hogy valamely jószág mint pénz kettős feladatának (csereeszköz és értékmérő) megfeleljen, következő kellékekkel kell birnia: 1. hogy magának a tárgynak értéke legyen. 2. hogy minél nagyobb forgalomképességgel birjon. 3. *hogy gyakori és tetemes áringadozásnak ne legyen kitéve* és 4. hogy értékvesztés nélkül osztható legyen. E kellékek leginkább a nemes érczben és ezek közt kiváló mértékben az aranyban találhatók fel.

„La valeur seul peut mesurer une valeur. Oui, la matière dont est fait mon mètre ou mon kilo est une chose indifférente, mais voici qui n'est pas indifférent, voici qui est indispensable: l'instrument appelé à mesurer la longueur doit avoir de la longueur, l'instrument appelé à mesurer le poids doit avoir de la pésanteur; comment mesurer la valeur par un instrument, qui n'a pas de valeur?“[1])

„Si le diamant et le rubis sont plus précieux que l'or et l'argent, ils ne peuvent recevoir d'empreinte ni être divisés sans perdre la plus grande partie de leur valeur.“[2])

A nemes érczek pénzül való használására már a bibliában több helyütt találunk. Igy: „Szárálnak pedig mondá (Abimelech): Ime adtam fivéreknek 1000 ezüst darabot“ (Genesis XX., 16.) „És mérlegelé Abrahám Efronnak 400 sekel ezüstöt keletben lévőt minden kalmár-

[1]) Horn E.: „La liberté des banques“ 37. l.
[2]) Villiaumé I. 173. l.

nál.“ (Gen. XXIII., 16.) „És eladák Józsefet az izmaelitáknak 20 ezüst pénzért.“ (Gen. XXXVII., 28.) Ezen idézetekből kettőt látunk: 1. hogy abban az időben csak ezüst volt forgalomban. 2. hogy a „sekel“ nem csak súly-, hanem érték-egység is volt. A zsidók arany „sekel“-jéről csak az Egyptomból való kivándorlás után történik említés.

Az első pénz az egyptomiak föltalálása. Már 1250-ben Kr. e. III. Ramsesnek gazdag kincstára volt, melynek kifosztását Herodot oly megkapóan irja le. Egyptomtól az érczpénz használata Perzsiára származott át, hol az első rendezett pénzrendszer Darius Histaspesre vezethető viszsza. Itt a forgalomban lévő pénz az arany „dareikosz“ volt, melyből valószinüleg a görög „drachma“ keletkezett.

Ami Aethiopia (Kus) Egyptomnak volt, az volt Lydia a perzsa birodalomnak, melynek királya, Krőzus, gazdagságáról még most is hires.

A perzsáktól a phoenicziaiak vették át a találmányt, kiktől megint a görögökre ment át, hol Pheidon, Argos királya, 750 évvel Kr. e. az érczpénzt meghonositotta.

Mint a mivelődés sok más tekintetében, úgy a pénz dolgában is Görögország volt forrása, bölcsője a római fejlődésnek, hol eleinte rézrudakkal, Kr. e. 270 óta ezüstpénzzel történt a fizetés.

Az érczpénz anyagát illetőleg általánosan észlelhető, hogy a nemzeti gazdagság emelkedésével a silány érctől a nemesre történt átmenet. Igy Rómában a királyok alatt rézpénz használtatott, melyet a köztársaság alatt az ezüst és a világuralom megállapitása után, a császárok alatt, az arany váltott fel.

Eleinte a nemes érczet fizetéseknél mérleggel mérték és minthogy annak értéke nem csak súlyától, hanem finomságától is függ, melynek a közéletben való meghatározása igen nehéz, e körülmény a forgalmat az általános csereeszközül elfogadott jószág daczára nagyon nehezitette. Arra a gondolatra jöttek tehát, hogy meghatározott súlyu és finomságu, czélszerü alakkal biró, valamely általánosan ismert jellel, pl. a fejedelem képével ellátott és meghatározott értéket kifejező érczdarabokat állitottak elő és hoztak forgalomba, melyek a nehézkes mérlegelés helyett olvastatván, velök minden csalárdság kizárásával fizetések sokkal könnyebben és biztosabban eszközölhetők. Ez *a pénz veretése.* (Prägung), melyet a legtöbb államban, mint legmegbizhatóbb, maga az állam eszközöl.

A pénzveretésnél felmerülő költség miatt az egyes pénzdarabok, vagyis *érmek* (Münzen) valamivel nagyobb értékkel hozatnak forgalomba, mint magának a bennök foglalt nemes ércz értéke. Ez a verdedíj, mely nálunk az ezüstnél eddig 1%, az aranynál ½% volt.

A trójai háboru idején Görögországban az érmet még nem ismerték, ez csak Kis-Ázsiával való érintkezésük által történt; használta pedig minden állam (tartomány) saját rendszere szerint. Míg pl. az attikaiak tiszta nemes érczből készültek, addig Spártában, Lykurg idején, csak vasérmek voltak forgalomban, melyek azonban a belértéknél sokkal magasabb értékben használtattak.

Az arany és ezüst igen lágy fémek lévén, a forgalomban könnyen elkopnának és értékükből veszítenének, ha tiszta állapotban dolgoznák fel. Azért azokat a pénzveretésnél egy másik, keményebb érczczel, rendesen rézzel, vegyíteni szokták.

Az érem összes súlya *teljes súly*nak (ötvénysúly, Rohgewicht, Schrott) a benne foglalt tiszta nemes ércz súlya *színsúly*nak (Feingewicht, Korn) neveztetik.

A vegyítés aránya, valamint az érem teljes és színsúlya minden országban törvényesen meg van állapítva. Igy a vegyítési arány a mi ezüst forintunkban $\frac{900}{1000}$, a mi annyit jelent, hogy minden ezer rész ötvényben 900 r. tiszta ezüst foglaltatik. Teljes súlya 12·345 g, ennélfogva színsúlya: $11{\cdot}345 \times \frac{9}{10} = 11{\cdot}111$ g.

A vegyítés aránya: *finomság*nak (Feinheit) mondatik. A körmöczi arany finomsága $23\frac{3}{4}$ karat, vagyis $\frac{23^{3}/_{4}}{24}$, azaz minden 24 rész ötvényben van $23\frac{3}{4}$ r. tiszta arany.

Azonban daczára a pénzveretés manapság elért tökélyének a legfinomabb és legpontosabb műszerekkel sem vagyunk képesek az egyes pénzdarabokat teljesen a törvény által előirt súlyban és finomságban előállítani, miért is mindkettőben föl- és lefelé bizonyos eltérés van megengedve; ezen eltérés *remedium*nak neveztetik, mely azonban rendesen az érem hátrányára szokott felhasználtatni, úgy, hogy azt a pénzdarab értékének pontos meghatározásánál számításba kell venni. A törvényesen megengedett eltérés az osztrák értékre szóló pénzeknél

az arany 8 forintosnál súlyban 2‰, finomságban 1‰.
az ezüst 1 forintosnál „ 4‰ „ 3‰.

Annak megállapítása, hogy bizonyos súlyegységből hány darab és mily finom érem veretendő, *pénzláb*nak

(Münzfuss) mondatik. Igy az osztrák-magyar birodalomban eddig a 45 frtos pénzláb alkalmaztatott, mert egy vámfont (500 g) tiszta ezüstből 45 darab egy-forintost vertek. A súlyegység a különböző országokban különböző, és hol tiszta, hol ötvénysúlyt jelent. Igy az ezüstpénznél a súlyegység Németországban a vámfont tiszta (90 M.), Francziaországban a kg. ötvény (200 Frs), Angolországban a troyfont (373·246 g) standard- ($\frac{222}{240}$) ötvény (66 sh.), Oroszországban az orosz font (409·5 g) ötvény $\frac{83\cdot3}{96}$, melyből 100 R$^{\underline{n}}$ = $5^1/_{16}$ *tl.*

Azon pénz, mely annyi értékben fogadtatik el, a mennyi a benne lévő ércztartalom értéke — a verdedíjjal együtt — országos vagy *értékpénz*nek (Courantmünze) neveztetik; az pedig, melynek ércztartalma kevesebb értékű, mint a mennyiért törvényesen el kell fogadni, *váltópénz* (Scheidemünze); ezek leginkább kisebb összegü pénzdarabok, mint az eddigi rézpénz (1 kilo = 3 frt) a 10 és 20 kros ezüstdarabok (érczértékük az ezüst forinthoz viszonyítva 6, illetőleg 12 kr.) Váltópénzt a magán forgalomban egy bizonyos, törvényesen meghatározott összegen túl senki sem tartozik fizetésül elfogadni, é. p. nálunk eddig rézpénzben 50 krt, ezüst váltópénzben 2 frtt, Németországban nickel-pénzből 1, ezüstből 20 Mt.

Bármily alkalmas csereeszköz is azonban az érczpénz, ez a forgalom folytonos fejlődése és kiterjedése mellett nem felelhetett meg mindig a követelményeknek; először, mert a gyakori forgás által súlyából és így értékéből veszített, másodszor, mert tetemesebb összegű érczpénzt nagy súlya miatt még aranyban is nehéz volt magával vinni vagy elküldeni.

Kereskedelem és forgalom hamar tanították az embereket, miként lehet e hátrányokat kikerülni. Ha például A) budapesti kereskedő bevásárlás végett Párisba akart utazni, a szükséges érczpénzt nem vitte magával, hanem azt B) szintén budapesti kereskedőnek adta át, ki neki annak ellenében levelet (utalványt) adott C) párisi kereskedőre, kivel összeköttetésben állott, azon meghagyással, hogy ez (C) A-nak a megfelelő összeget kifizesse.

Hasonlóan cselekedett az a kereskedő, ki áruit valamely távoli városban eladván, az azokon bevett pénzt nem akarta magával hazavinni.

A gyáros, ki munkásait a hét valamely napján kifizette, hogy ezek a többi napokon magukat a szükségelt tárgyakkal elláthassák, adott nekik, mint ez sok helyen és alkalommal még most is történik, bizonyos összegről szóló elismervényeket, melyek ellenében az illető városban vagy vidéken lakó iparosok és kereskedők a munkásoknak a kivánt czikkeket szivesen kiszolgáltatták, tudván, hogy az ezek fejében kapott elismervények (bárczák) azok kiállitója, a gyáros, által bármikor, vagy legalább egy meghatározott napon kész-, azaz érczpénzzel fognak kicseréltetni, vagyis beváltatni.

Igy keletkeztek az utalványok, váltók és egyéb *pénzhelyettesitők*, (Geldsurrogate) melyeknek legkiválóbbja *a papirpénz*, mely, mint láttuk, első sorban a kibocsátó iránti bizalmon, t. i. azon meggyőződésen alapszik, hogy az kötelezettségének meg fog felelni.

A papirpénz tehát bemutatóra, látra és meghatározott összegről szóló utalvány azon igérettel, hogy a kibocsátó (bank, állam) azt bármikor érczpénzzel beváltandja, illet. annak elfogadja.

Európában az első állami papirpénz 1171-ben Velenczében készült. Némelyek szerint II. Ferdinánd tette meg az első kisérletet, kinek a pénz Faenza város ostrománál elfogyván, katonái zsoldját bőrpénzzel fizette. Azonban, mint sok másban, ugy ebben is az európaiakat a chinaiak előzték meg, kik már a 9. században Kr. e. használták a papirpénzt.

Hogy a papirpénz czéljának mint vásárlási erőt képező közeg megfeleljen, arra szükséges, hogy a közönség az azon kifejezett igéret, az érczpénzzel való beváltás, teljesítése iránt megnyugtatva, azaz, hogy a kibocsátott papirpénz fedezve legyen ; igy aztán a forgalomnak, mint igen kényelmes fizetési eszköz, jó szolgálatot tesz.

Van azonban beválthatatlan, azaz oly papirpénz is, mely nem cserélhető ki érczpénzzel, hanem az állam kötelezettségei (hivatalnokok, közmunkák stb. fizetése) teljesitésére azon igérettel adatik ki, hogy pénztárai által szintén fizetésül (adó fejében) elfogadtatik. Az igy kiadott papirpénz mint kamat nélküli és beláthatlan időre hosszabbítható kölcsön, az állam nyereségének tekinthető mindaddig, míg annak túlságos szaporítása által, a közönség bizalmatlansága következtében, a pénz értéke nem csökken (devalvátió) és ez által nagy zavar nem ke-

letkezik, mert e mellett megtörténhetik, hogy a ki ma hitelre 100 frtért valamit eladott, holnap névleg ugyan 100, de valódi értékre nézve csak 50 frtt. kap.

A pénz szaporodása ugyanis az áruk drágulását vonja maga után, mi megint a pénz olcsóbbodásával azonos.

Példa erre a franczia assignáták a forradalom idején, melyek az elkobozott kincstári, egyházi, zárdai és a számüzöttek ingatlanai által még fedezve is voltak, mikor 1 font vajért 500 frankot kellett fizetni.

Hasonló válság érte Ausztriát I. Ferencz alatt a franczia háboru idején, mikor is a forint értéke császári rendelet által annak ötödrészére szállittatott le (állami csőd).

Erre nézve helyesen mondja Mill hires nemzetgazdász: „Az érczpénz papirpénzzel való helyettesítése nemzeti nyereségnek tekinthető, de annak szaporítása a meglevő szükségleten fölül a zsarolás egy neme.“

Hogy mennyi papirpénz szükséges valamely államban, azt számtanilag meghatározni uem lehet.

Minél nagyobb és több üzlet fordul elő, annál több, minél gyorsabban megy a pénz egyik kézből a másikba, minél nagyobb a forgalomban levő pénzhelyettesítők mennyisége, annál kevesebb pénzre van szükség.

Ismeretes Tournay ostromlása alkalmával (1745) a várparancsnok leleményessége, ki hét héten át 7000 forinttal fizette ki a katonák zsoldját, a mennyiben az összeget hetenkint a korcsmárostól kölcsön vette.

Az osztrák-magyar birodalomban eddig kétféle papirpénz volt forgalomban: az osztrák-magyar bank által kibocsátott, (igéret szerint) ezüst pénzzel beváltható 10, 100 és ezer forintos bankjegyek és az állam által kibocsátott, be nem váltható 1, 5 és 50 forintos államjegyek,[1]) melyek a közel 100 millióra menő sóbányajegyekkel (Salinenscheine) együtt 412 milliónál többre nem rughattak. Ugy a bank-, mint az államjegyek kényszerforgalommal birnak.

Kétszáz millió forint erejéig a bank fedezet nélkül bocsáthatott ki jegyeket. Az ezen összegen felül fedezet nélkül kibocsátott jegyek után a bank évi 5%, pontosabban $^5/_{48}$% $^1/_4$ hóra adót fizetett.

[2]) Belcredi miniszternek az 1866-iki szomorú időben teremtett gyászalkotása.

Az 1891. évi deczember hóban kiadott mérlegkimutatás így szólott:

Éremkészlet aranyváltókkal együtt	frt	247,610.000
Államjegykészlet	„	6,320.000
Fedezet nélkül kibocsátható jegyek	„	200,000.00
Az adómentes contingens tehát . .	„	453,930.000
A tényleges forgalom volt azonban	„	465,860.000
miért is $^5/_{48}$% adó volt fizetenoő .	„	11.930.000

után.

Haupt Ottomár szerint (Gold, Silber u. Valutaregulierung) 1891 végén forgalomban volt:

államjegy	frt	378,844.091
bankjegy	„	455,222.220
papirpénz	„	834,066.311
ezüstcourans	„	30,000.000
váltópénz	„	40,000.000
Összesen	frt.	904,066.311

mi 41 millió lakosra számítva fejenkint 22 forintot eredményez.

A német birodalomban az arra jogositott (birodalmi) bank által kibocsátott 100, 200, 500 és 1000 márkos bankjegyek érczpénzre beválthatók és kényszerforgalommal nem birnak, szintugy az ugyanazon bank által kibocsátott 5, 20 és 50 márkos pénztári utalványok (Reichscassenscheine). A birodalmi bankon kivül számos más bank bocsát ki papirpénzt.

Franczia országban a franczia bank (Banque de France) által kibocsátott 50, 100, 200, 500, 1000 és 5000 frankos bankjegyek érczpénzre beválthatók és kényszerforgalommal nem birnak.

Nagy-Brittániában az angol bank (Bank of England) által kibocsátott 5, 10, 20, 50, 100, 200, 300, 500 és 1000 font sterlingről szóló bankjegyek érczre beválthatók és egyuttal kényszerforgalommal is birnak.

A papirpénz előnyei: 1. könnyebben őrizhető és szállitható az érczpénznél, 2. nagy mennyiségü érczpénz nélkülözhetővé tétetik és más czélokra fordithatő, 3. hasznot hajt az államnak, melynek kamat nélküli kölcsön gyanánt szolgál.

Hátrányai a papirpénznek, hogy az érczpénznél könnyebben elvész, megsemmisül és hamisittatik. Hogy mily végzetessé válhatik, ha annak kibocsátásával visszaélés történik, azt már emlitettem.

Minden államban törvény határozza meg, hogy mely pénznemben (arany, ezüst vagy mindkettő) teljesitendők a fizetések s mily értékkel birnak az egyes pénzdarabok a forgalomban; ez a *valuta* (Währung).

A mely országban az arany a törvényes fizetési eszköz, ott arany valuta (Goldwährung) létezik, a hol pedig az ezüst nyilvánittatik annak, ott ezüst valuta (Silberwährung) van bevezetve. Kettős valuta (Doppelwährung, Bimetallismus) oly országban van, hol a fizetések mind aranyban, mind ezüstben teljesíthetők.

Ezeken kivül megkülönböztetjük még az ugynevezett sántitó arany valutát, (hinkende Währung[1]), mely abban áll, hogy meghatározott mennyiségü ezüst pénz is mint kurans hozatik forgalomba. A tiszta arany valutától abban különbözik, hogy a meghatározott összegen túl ezüst pénz nem verethető.

Jelenleg arany valuta van Angolországban és gyarmataiban, Németországban, Skandináviában, Dánországban, Hollandiában, az Ejszak-Amerikai Egyesült Államokban, Egyptomban, Portugálban és lesz ezentúl az osztrák-magyar birodalomban, hol eddig az ezüst valuta létezett, mely fenáll Oroszországban, Szerbiában, Mexikóban stb. Kettős valuta van a latin éremszövetség államaiban, t. i. Francziaországban[1]), Olaszországban, Belgiumban és Svájczban; továbbá Spanyolországban, Romániában, Törökországban.

Az 1857-iki szerződés szerint az osztrák-magyar birodalomban egy vámfont tiszta ezüstből 45 forint veretett s így névleg ezüst valutánk volt ugyan, de a fehér ércz 20 év óta észlelhető értékcsökkenése következtében ez bázisától megfosztatván pénzrendszerünk a papir forintnak a külföldi váltók változó árfolyama által meghatározott értékén alapult.

E papir forint 1879 előtt diságiót mutatott, de az ezüst rohamos értékcsökkenése és gazdasági viszonyaink megszilárdulása következtében e viszony változott, úgy hogy jelenleg egy papirforint nagyobb értékü mint egy ezüstforint.

Ezüst forintunk értékcsökkenéséről a következő számtani mivelet által győződhetünk meg, melyben az ezüstnek londoni 1892. ápr. 19-iki jegyzése szerint az unczia stand-

[1]) Ujabb időben az ezüstpénz veretését beszüntetették.

ard ezüst 39·56 pennyn állott[1]), a londoni váltó-árfolyam pedig 119·30.

o. é. frt x = 1 ezüstforint
45 = 500 g finom
222 = 240 g ötv.
31·1035 = 39·56 d.
2400 = 119·30 ft o. é.

x = 0·762 frt.

Egész nagyságában azonban a bajt csak akkor látjuk, ha meggondoljuk, hogy az ezüst elértéktelenedése a fenti árral még korántsem érte el tetőpontját, hanem hogy a forint ára, tekintve az ezüsttermelés folyton gyarapodó irányát, 70 krra, sőt ez alá is eshetik, és valódi szerencse, hogy a kormány az ezüstpénz magánszámlára való veretését 1879-ben beszüntette, mert különben ma ca. 1 milliárd devalvált ezüstpénzünk volna és valutánk rendezésére gondolni sem lehetne.

Joggal mondhatni tehát, hogy hazánkban eddig tulajdonképen papirvaluta létezett, mert a csekélyebb értékü ezüstforint csak képviseleti (fiduciär) pénz volt, mely csak az állam hitelének köszönte, hogy külföldön a papirpénzzel egyenlő árfolyammal birt, számolási érem, melynek tulajdonképi szilárd alapja nem volt.

Hogy a mi valutánk és egy másik, rendezett valutával biró állam valutájának árhullámzásai közt mutatkozó óriási különbségről meggyőződjünk, mutatványul csak a berlini árjegyzéket iktatom ide.

Jegyeztetett ott ugyanis:

	Bécs	London
1887 végén	159·59	20·39
1888 „	168·55	20·40
1889 „	173·50	20·39
1890 „	180·50	20·40
1891 „	176·80	20·38

Mig tehát a londoni font sterling 5 év alatt csak 1—2, ill. 10—20 fillérnyi árhullámzást mutat, addig ez az o. é. forintnál (100 frt) 20 márkot és 91 fillért tett.

Igy az osztrák érték folytonos árhullámzásnak volt kitéve, mely ellen a nagy tőkés, úgy a hogy, tőzsdei müveletek által magát védelmezhette ugyan, de melynek káros hatása ellenében a kis ember tehetetlen volt.

A kereskedő soha sem tudta, mennyit fog a külföldön vett áruért belföldi pénzben fizetni, az exportra dolgozó pedig árui árát külföldi pénzben volt kénytelen meghatá-

[1]) A latin éremszövetség megkötésekor, 1865-ben 66½ d volt, mely ár az arany és ezüst akkor elfogadott értékviszonyának 1 : 15½ megfelelt.

rozni, nemcsak mert a belföldi pénzben kiállitott és külföldön fizetendő váltókat nehezen tudta volna tovább adni, hanem főleg azért, mert az által magát is, meg a vevőt is valutánk ingadozásától óvta meg.

Szenvedett a monarchia hitele, mely nem volt arányban valóságos közgazdasági állapotával.

Az idegen tőke óvakodott, hogy monarchiánkban nagyobbszerü vállalatokba bocsátkozzék. Árupiaczaink a legfontosabb szabályozó, az arany, hiányában érzéketlenek, bágyadtak lévén, ez megzsibbasztotta a vállalkozási szellemet. Kereskedőink, mint Menger bécsi tanár helyesen mondja, nem használhatták fel a rövid konjunkturákat, sem a külföldi tőke igénybe vételét, mert a valután tizszeresen veszithették, mit az alacsony kamatláb mellett nyertek volna.

A mondottak után természetesnek fogjuk találni, ha a közvélemény megelégedéssel, sőt lelkesedéssel fogadta tevékeny pénzügyminiszterünk erélyes akcióját, melylyel *valutánk rendezéséhez* hozzá fogott és meg vagyok győződve, hogy e hatalmas mívelet előnyeit azok is fogják érezni, kik annak bizonyos aggálylyal néznek elébe.

Termelő és kereskedő körökben ugyanis nem ritkán találkozhattunk azon nézettel, hogy a magas ázsió s igy valutánk rendezetlensége a kivitelre termelő foglalkozásnak előnyt nyujt, mert minél kevesebbet ér az ezüstforint annál kevesebbet lehet rajta külföldön venni, tehát apad a bevitel és mivel a külföldi kereskedő frankját nálunk nem 40, hanem 47 kron értékesitheti, növekszik a kivitel, mig a valuta rendezése által el fogjuk veszitени azon, kiviteli prämiumnak tekinthető, hasznot, melyet az aranyázsió idézett elő, s igy ez által kivitelünk csökkeni fog.

Ez azonban téves fölfogás, mert nemcsak hogy erős kivitel mellett az aranyázsió esik s igy a belföldi termelő árujáért kevesebb forintot kap, ellenben erős import az ázsiót felszökteti s igy a belföldi vevő több forintot ad az áruért; jelen forintunk értéke s igy vásárlási ereje a valutarendezés után is az lesz, sem több, sem kevesebb mint eddig volt, csakhogy egyszer s mindenkorra állandósittatni és a folytonos árhullámzástól felmentetni fog.

Mindamellett nem lehet tagadni, hogy, mint azt a miniszter által benyujtott „a koronaérték megállapitásáról szóló törvényjavaslat"-hoz csatolt indokolás maga is elismeri, valutánk rosszabbodásából, a magas ázsióból, mezőgazdáink nagy része bizonyos hasznot huzott s hogy

rossz valutánk a védvám hatásával birt, mert míg a gazda kiadásainak nagy része ugyanaz maradt, midőn a pénz értéke alászállott, ő az értékét vesztett pénzből viszonylag többet kapott s a rossz pénzzel épen úgy fedezhette kiadásait, mint azelőtt hasonló mennyiségű jó pénzzel. Csakhogy ez a védvám egészben csak addig vált előnyére, a míg a rossz valutának védvámszerű hatását saját szükségleteinél, gépek, félgyártmányok stb. beszerzésénél nem érezte s csak annyiban, a mennyiben a napszám s általában a termelési költségek hasonló megdrágulása nem vált érezhetővé.

De egészen elenyészett ez a védvámszerü hatás, ha megforditott viszonyok következtek be s valutánk értéke emelkedett, vagyis az ázsió csökkent. A gazda kevesebbet kapott a megjavult pénzből terméseért, mint kapott az előtt a rossz pénzből s a kevesebb, jobb pénzből majdnem ugyanazon kiadásokat kellett teljesitenie.

Az ázsió csökkenése folytán a gazda terményeiért, melyeknek ára a világpiaczhoz idomult, kevesebbet kapott, míg terhei, kiadásai ugyanazok maradtak.

1890-ben az ázsió a korábbi 25%-ról az év végeig $12^3/_4$ %-ra szállott le, vagyis papirforintunk értéke a korábbi értékhez viszonyítva 10%-al emelkedett, míg a termények ára az ázsió leszállása után is a nemzetközi piaczon kevés eltéréssel ugyanaz maradt, mint volt a magas ázsió mellett. A buza ára pl. átlag 8 arany frt. volt akkor, midőn 25% volt az ázsió s ugyanaz maradt, midőn ez $12^3/_4$-re szállott alá. Minthogy a termények ára a belföldön a nemzetközi árakhoz idomul, a felvett példa szerint a gazda 1 q. buzáért 25%-os ázsió mellett 10 forintot, annak leszállása után pedig csak 9 forintot kapott papirban.

A rossz valuta védvámos hatása az ipari termelésnél is mutatkozik, mely előny azonban a minden nagyobb fejlődés útját szegő bizonytalansággal szemben nagyon is csekély.

Miben áll valutánk rendezése? — Áll az: 1. a be nem váltható papirpénz beszüntetésében; 2. az aranyérték behozatalában; 3. az érték állandósitásában.

A kényszerforgalom beszüntetése következtében a valuta teljes rendezése után senki sem lesz kényszeríthető papirpénzt fizetésül elfogadni, lévén az egyedüli törvényes fizetési eszköz az arany (és az átmeneti korszakban kisebb mennyiségben az ezüst). Papirpénz azonban

a forgalom könnyebbitése végett a jövőben is lesz, csakhogy az fedezve és mindenkor aranypénzre becserélhető lesz, sőt korlátolt mennyiségben (talán 100 millió forintig) mint az Németország 120 millió márka pénztárjegyeivel van, csak részben fedezve, és ha kell, fedezet nélkül is lehet; természetesen kényszerforgalom nélkül.

A magyar és osztrák pénzügyminiszter által ez ügyben egybehivott ankétek elé terjesztett kérdések elsejére, hogy vajjon arany vagy kettős valutánk legyen-e? a szakértők kevés kivétellel mind több jeles szakiró (Soetbeer, Lieben, Haupt stb.) példájára az arany valuta mellett nyilatkoztak, miután a kettős valuta bevezetésére a két fém értékviszonyának nemzetközi megállapitása, tehát valamennyi nagyobb állam szerződéses megegyezése volna szükséges, ezt pedig a jelen viszonyok közt remélni nem lehet.

Voltak ugyan, kik a szükséges aranymennyiség beszerzésének sikere iránt tápláltak aggályt; de úgy hiszem, alapos ok nélkül.

Fenti kimutatásunk szerint ugyanis a forgalomban levő összes papirpénz az 1891. év végén 834 millió volt. Ebből 100 millió államjegy ezentúl is maradhat. E körülmény, valamint megbizható számitások azon eredményre vezetnek, hogy legfölebb 500 millió aranyra lesz szükség, mely összeget a kormányok semmi esetre nem fognak egyszerre beszerezni, hanem bizonyos időközkben, nehogy a nemes ércz ez által megdráguljon.

Ha továbbá meggondoljuk, hogy maga a franczia bank jelenleg kerek 1400 millió frank aranyat tart készletben és hogy — Haupt becslése szerint — 1891 végén az egész czivilizált világon látható aranykészlet 8724 millió frankot tett 7866 millióval szemben 1890 végén, tehát egy évi szaporodás 858 millió frank; akkor a fent emlitett aggályt nem fogjuk indokoltnak találni.

Hogy az arany az országból ki ne szivárogjon, arról legjobban helyes bankpolitika által lehet gondoskodni; ez iránt különben évek óta activ kereskedelmi mérlegünk is megnyugtathat bennünket.

A közös vámterületet képező osztrák-magyar monarchia áruforgalmáról vezetett statisztika szerint ugyanis kivitelünk 1876 óta állandóan fölülmulja a bevitelt; tett pedig ezen kiviteli többlet

1875-ben	1·6,	1880-ban	52·5,	1885-ben	104·2,
1876 „	60·9,	1881 „	90·7,	1886 „	159·4,
1877 „	111·3,	1882 „	127·7,	1887 „	104·3,
1878 „	202·6,	1883 „	125,	1889 „	195·8,
1879 „	127·4,	1884 „	78·9,	1889 „	177,

1890 „ 160·6 millió ezüst forintot.

Nem szabad továbbá elfelednünk, hogy nemesfémtermelő ország vagyunk s hogy 1871 óta átlagos évi aranytermelésünk Magyarországban 1,683·3, ezüsttermelésünk 18,036 kilogrammot tett. míg az ausztriai évi termelés 17 kilogramm arany és 29,211 kilogramm ezüst.

A ankét-tagok nagy többségével kivánatosnak találtam volna, ha azonnal a *tiszta* aranyvalutát fogadtuk volna el; de számítani kellett az ármenet nehézségeivel és tekintettel az osztrák-magyar bank 167 milliónyi ezüstkészletére, mely a forgalomban levő ezüst courans és váltópénzzel együtt 250 millió forintot tesz ki, mely ezüstmennyiség eladása roppant veszteséggel járna; tekintettel továbbá a forgalomban szükséges kisebb pénznemre és arra, hogy az ezüst demonetizálása esetén szükségessé váló nagyobb mennyiségü arany beszerzése ezt nagyon megdrágitaná, sőt magát a valutarendezés nagy művét veszélyeztetné: el kell ismernünk annak czélszerűségét, ha az ezüst, legalább nehány évig korlátolt mennyiségben forgalomban marad, mibe annál szivesebben bele nyugodhatunk, mivel úgy az ezüst- mint a nickel- és bronzérmek a váltópénztáraknál aranypénz ellenében beváltandók lesznek.

Leginkább e pontban tértek el a szakértők nézetei. Míg ugyanis Hieronymi, Földes, Matlekovics, Lukács és Hegedüs az ezüst couranst a forgalomból egészen kizárva akarták látni, addig Széll K., Wahrmann, Lánczy, Helfi, Falk s mások a meglevő viszonyok tekintetbe vételével bizonyos összegig befogadhatónak találták. Az összegre nézve azonban ezek is nagyon tértek el egymástól.

Igy tehát valutánk Németország[1]) példájára, hol az ezüst tallér ideiglenesen korlátolt összegben mint törvényes fizetési eszköz szerepel, úgynevezett sántító arany valuta (étalon boiteux) lesz, de remélhető, hogy azt pár év mulva, a viszonyok megszilárdulása után, a tiszta aranyvaluta fogja fölváltani.

---

[1]) Igaz, hogy ott az aranyvaluta behozatalakor a tallér belértéke névértékének megfelelt.

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

A valutarendezés legnehezebb pontja a *reláczió*, azaz az o. é. forint arany értékének megállapitása volt. De bármily nehéznek látszott is e kérdés megfejtése, abban a mérvadó tényezők úgy, mint a meghallgatott szakértők mind megegyeztek, hogy e meghatározás igazságos, azaz eddigi osztr. értékü forintunk értékével és vásárlási erejével egyenlő legyen, általa senki se nyerjen, se veszítsen, se gazdagabb, se szegényebb ne legyen.

Legmegbízhatóbb alapul általánosan a külföldi váltók árfolyama ismertetett el. Kérdéses csak az időpont volt, mely annak alapjául szolgáljon. Nem lehetett a különben is igen határozatlan pillanatnak talán rendkivüli körülmények által befolyásolt árfolyamát elfogadni, s még kevésbbé valamely jövő határidőt, mivel ez által e rendkivül fontos, közgazdasági életünk egész jövőjére kiható kérdést az arbitragenak, a börzejátéknak kiszolgáltatnók. Az igazságot tehát az árfolyam több évi átlagában keresték és találták, még pedig a mai naptól számítva visszamenőleg 1879-ig, mint a mely évben a magánosok részére való ezüstpénz veretést beszüntették és az ezüst- és papirforint közti egyenérték helyre állott.

E tekintetben nem zavarhat bennünket egy kiváló pénzügyi lap, a „Moniteur des Intérêts Matérials“ az átlagrelácziót elvető véleménye, úgy okoskodván, hogy ha igen hosszú átlagot veszünk, akkor az igazi értéktől eltérő, ha pedig rövid, pl. ez évi átlagot, akkor a napi árfolyamhoz közel állót kapunk. A reláczió megállapitását megelőzött hónapokban észlelhető volt jelentékeny árfolyam emelkedés legjobban czáfolta e nézetet, míg a 12 évi és a döntő idő (ápril 11.) napi árfolyama nagyon is közel állottak egymáshoz.

Az országgyülés elé terjesztett törvényjavaslat szerint a papirforint értéke 2 frank és 10·02 centimeben van megállapitva, mi a következő árfolyamoknak felel meg:

Páris.	London.	Berlin.
o. é. frt. x = 100 frs.	o. é. frt x = 10 font st.	o. é. frt. x = 100 M.
2·1002 = 1 o. é. frt.	1 = 10 086 ar. frt.	10 = 4·94 ar. frt
	8 = 20 frs.	8 = 20 frs.
	2·1092 = 1 o. é. frt	2·1002 = 1 o. é. frt.
x = 47 614 frt.	x = 120 09 frt	x = 58·804 frt.

Volt pedig a tényleges árfolyam:

ápril 11-én Párisra 47·25 Londonra 118·90 Berlinre 58·17
„ 20-án „ 47·60 „ 119·75 „ 58·625

Mondják, hogy az áremelkedés onnan ered, mivel általánosan alacsony relácziót vártak és hogy mindazok,

kik az előbbi árfolyamok alapján későbbi határidőre kötelezettségeket vállaltak, most mint vevők voltak kénytelenek föllépni.

Az elfogadott reláczió szerint lesz:

100 frt = 210 frank 2 centime = 170 márka 11 fillér = 8 ₤ st. 6 sh. 6½ d. A külföldi pénz értéke pedig fenti számítás szerint:

100 frank = frt 47·614
100 márka = „ 58·804
10 ₤ st. = „ 120·09.

Ez árfolyam 19·03% arany-ázsiónak felel meg, mert:

papir frt x — 100 ar. frt.	papir frt x = 100 ar. frt.	papir frt x = 100 ar. frt.
8 = 20 frs.	4·94 = 10 M.	10 09 = 1 ₤ st.
100 = 47.614	100 = 58·804	10 = 120·09 p. ft.
x = 119·03	x = 119 03	x = 119 03

Ennek alapján egy kilo szinarany körülbelül 1640 forintot ér osztrák értékben. Ugyanis az 1870. évi éremtörvény szérint, melyben a frankrendszer bevezetése kontempláltatott, 1 kilo 1 finom aranyból 1377·77 forint (= 3444·44 frank) nyolczforintos darabokban veretett; tehát

aranyforint 1377·77
+ 19·03% ázsió 262·29
osztr. ért. frt. 1640.06

Minthogy pedig az osztr. forint az uj elnevezés szerint 2 *koronával* lesz egyenlő, a huszkoronás színsúlya lesz 6·097 g

mert g x = 20 kor.
3280 = 1000 g
x = 6·097

ötvénysúlya pedig ⁹/₁₀ finomság mellett 6·7744 g úgy, hogy a tulajdonképi reláczió, t. i. az 1 osztr. értékü forintnak megfelelő aranymennyiség *o·6097 grammban*, vagyis *o·84008 arany forintban* van megállapítva.

Az államra nézve ennek hatása abban fog mutatkozni, hogy míg a Nd'or a reláczió által nem befolyásolt 9.445 forintnyi árfolyama mellett a közös papirjáradék 4·20 frtnyi szelvénye után 8·89 frankot fizetett, a fenti reláczió szerint csak 8·83 frankot fog fizetni.

Ennek kapcsán nem hallgathatom el azon sokszor hangoztatott nézetet, hogy socialpolitikai okokból a kis ember, mint adós, iránti tekintetből a relácziót lehetőleg alacsonyan kell megállapitani. Hogy az adósok, és ezek közt első sorban az állam, az alacsony reláczió mellett nyernek, az áll; de ha a dolgot szorosan vizsgáljuk, azt fogjuk találni, hogy igen sok esetben a vagyonos osztály adósa a kis és közép vagyonállásu embernek, kik tehát az alacsony reláczió által veszítenek.

E tekintetben elég arra utalnom, hogy az osztrák takarékpénztárak takarékbetétei 1200 millióra rúgnak, míg a magyar takarékpénztárakban elhelyezett tőke 500 millió frtot tesz. Ezen 1700 millió forintnyi betét nagyobb részt kis és középvagyonállásu emberektől származik, kik azt a vagyonos birtokos osztálynak kölcsönözték ; de szenved az alacsony reláczió által különösen azon száz- meg százezer fix fizetésből élő ember, kiknek az úgynevezett „lefelé való kikerekités“ fizetésük arányában érzékeny veszteséget okoz.

Hogy erről egy konkrét példa által meggyőződjünk, nézzük, mily hatással van az árfolyam emelkedése és a vele járó alacsony reláczió az 1000 frt. évi fizetéssel biró emberre nézve a londoni árfolyamot véve alapul.

Árfolyam	Ennek megfelelő reláczió	1000 o. é. frt aranyértéke
ápr. 11. 118·90	0·84849	848·49
„ 20. 119·76	0·84247	842·47
elfogadott 120.09	0·84008	840·08

De éppen e példa mutatja legvilágosabban, mily hátrányok keletkeztek valutánk még aránylag rövid idő alatt is előfordulható ingadozásai által, mely bajon az aranyvaluta behozatala és értékünk állandósítása által egyszer s mindenkorra segítve van s igy panaszra éppenséggel nincs ok. A következőkben bemutatom az 1879—91. évi időköz, minden év deczember 31-iki árfolyamát a reláczió megállapitását közvetlen megelőző (ápr. 11.) árfolyam hozzáadásával.

	London	Páris	Berlin
1879. deczember 31.	116 80	46 30	57 20
1880. » »	117 60	46 45	57 50
1881. » »	118 85	47 07	58 20
1882. » »	119 40	47 35	58 65
1883. » »	121 —	48 05	59 30
1884. » »	123 25	48 65	60 20
1885. » »	126 —	49 95	61 95
1886. » »	126 10	49 72	61 80
1887. » »	127 20	50 20	62 50
1888. » »	120 80	47 70	59 25
1889. » »	117 90	46 82	57 95
1890. » »	113 70	45 12	55 90
1891. » »	117 85	46 75	57 95
1892. április 11.	118 90	47 25	58 17
átlagos árfolyam	120 38	47 67	59 04

Rövidség okáért csak az évvégi árfolyamok átlagát mutatom be, melytől azonban az egész idő átlaga sem tér el jelentékenyen.

A folyó évi junius 1-én jegyzett árfolyamok: London 119·30, Páris 47·45, Berlin 58·50. Látjuk tehát, hogy a váltóárfolyamok a relációhoz mindinkább közelednek, melyet a készfizetések fölvételével alig számbavehető különbségig bizonyára elérni fognak.

Szólnom kell még a jövő pénzrendszerünk alapjául szolgáló *pénzegységről*. Az egybehivott ankétek tagjai e tekintetben kevés kivétellel a legtöbb állam példájára (latin éremunio 1 frank = 40 kr., Német birodalom 1 márka = 50 kr.), a kisebb pénzegység előnyeit hangsúlyozták, mint a mely takarékosságra öztönöz.

Ezen, a nagy közönségben is viszhangra talált, nézetet a két pénzügyminiszter magáévá tevén pénzegységül *korona* név alatt az osztr. ért. forint fele lett elfogadva mely 100 fillérre (Heller) osztatik.

Az uj pénzegység aranyértéke 0.42 frt. o. é., vagyis 1 frank 5 centime lesz.

Nem fogadható el Hauptnak a korona ellen tett ellenvetése, mely szerint ez elnevezést a hasonló név alatt fennálló skankinávpénzegység miatt nem ajánlaná. Ha az osztr. értékü, meg a hollandi és nem régi időben a délnémet forint elférték egymással, úgy az osztrák-magyar, meg a dán korona is békességben teljesítendik hivatásukat a nemzetközi forgalomban.

Közel volt a gondolat, hogy a valutarendezés alkalmával egyszersmind valamely nagy állam pénzrendszeréhez csatlakozzunk, azaz, hogy a márka- vagy frank rendszert elfogadjuk.

Ily kivánságnak a magyar ankét két tagja kifejezést is adott, a frankrendszer elfogadását javasolván, a többiek azonban mind a forint, vagy fél forint mellett foglaltak állást, mert:

1. a frankrendszer elfogadása esetén az átszámitások sok nehézséget és zavart okoznának, melynek árát első sorban a kevésbbé mivelt osztály, tehát a nép nagy zöme adná, mig a fél forint semmi nehezséggel nem jár, lévén 1 osztr. ért. frt = 2 korona, 1 kr. = 2 fillér; tehát pl. 2 frt 46 kr. = 4 kor. 92 f. (d), és forditva: 18 kor. = $\frac{18}{2}$ = 9 frt, 17 kor. 46 d. = $\frac{17{\cdot}46}{2}$ = 8·73 frt.

Ez mindenesetre sokkal egyszerűbb, mintha a frank elfogadásával számitani kellett volna, hogy pl. 3 frt. 46

kr. = 3·46 × 2·10 = 7·66 frank, 3 frank 24 c. = 3·24 : 2·10 = 1·542 frt.

2. A frankrendszer behozatala mellett attól kellett volna tartani, hogy a latin éremszövetség országai monarchiánkat nagy mennyiségü ezüstpénzzel elárasztják, mi által az arany az országból kiszorittatnék. Tartani lehetett volna továbbá attól is, hogy a frankrendszer behozatala által a Balkán államok kétes finomságu Napoleon d'orjai csakhamar kicserélődnének a mi uj, teljes finomságu aranyainkkal.

Ez érvelés helyességét nem lehet tagadni, miért is a külföldi pénzrendszerek mellőzésével pénzegységünk individualitása megóvatott.

„A koronaérték megállapitásáról szóló törvényjavaslat" szerint 1 kilogramm finom aranyból 164 drb. huszkoronás, illet. 328 drb. tiz-koronás 0·9 finomsággal fog veretni. A husz-koronás ötvénysúlya tehát lesz 6·775067 g, színsúlya 6·09756 g; a remédium súlyban 2‰, finomságban 1‰.

Oly aranyérmek, melyeknek súlya a rendes forgalom folytán kevesbedett, ha a törvényes súly 995 ezredrészét (forgalmi súly) elérik, minden fizetésnél teljes súlyúakként elfogadandók. A husz-koronás forgalmi súlya 6·74 g, a tiz-koronásé 3·37 g.

Oly aranyérmek, melyek hosszas forgalom és kopás folytán a forgalmi súlyt már nem érik el, az állam költségén beolvasztatnak. E végből az ily kopott aranyérmek minden állami és egyéb közpénztárnál, tehát nem a magán forgalomban mindig teljes névértékükben fogadandók el s a magyar kir. központi állampénztár utján a m. kir. pénzverdébe szállitandók.

Arany husz- és tiz-koronások magánosok részére is fognak veretni; ez esetben a verdedij husz-koronásoknál legfölebb 3‰, tiz-koronásoknál 5‰ lesz. Egy 640 g súlyu 850 ezredrész finomságu aranyrúdért tehát a bank adni fog 88 drb husz-koronást, 1 drb tiz-koronást aranyban, 8½ koronát ezüstben és 47 fillért nikel- és bronzpénzben, vagy 177 drb tiz-koronást aranyban, 5 koronát ezüstben és 40 fillért nikel- bronzpénzben.

Aranyak (dukát) kereskedelmi érmekül ezentúl is fognak veretni, 8 és 4 forintos aranyérmek ellenben nem.

Az ezüst egyforintosok további rendelkezésig törvé-

nyes forgalomban maradnak, ezentúl azonban csak abból az ezüstmennyiségből veretheték, mely a pénzügyi kormányzat birtokában van. Amig az ezüst egy-forintosok forgalmon kivül nem helyeztetnek, azok két korona értékben minden fizetésnél elfogadandók, ami annál kevésbbé fog nehézségbe ütközni, mert az ezüst egy-forintos színsúlya (11·111 g) jóval több, mint 2 drb egy-koronásé (8.35 g). Nagyon is indokolt tehát azon intézkedés, hogy a koronaértékről szóló ezüstérmek csak az állam számlájára veressenek.

Az arany 20- és 10-koronás érmeken kivül Magyarországban következő érmek fognak veretni:

1. ezüstérmek: 1 és ½ korona 60 millió korona összegben.
2. nickelérmek: 20 és 10 fillér 18 millió korona összegben
3. bronzérmek (95% réz, 4% ón, 1% horgany):
két és egy fillér 7·8 millió korona összegben.

A monarchia mindkét államában mindössze veretni fognak: 200 millió korona összegben ezüst-, 60 millió összegben nikel- és 16 millió összegben bronzérmek.

Egy kilo 835 ezredrész finom ezüstből 200 drb egykoronás, 400 drb fél-koronás fog veretni, remédium a finomságban 3‰, súlyban 10‰.

Az ezüst korona belértéke e szerint a latin éremunió frankjának belértékével lesz egyenlő, de csak az 1 és 2 frankos darabokat tekintve, mert az ötfrankos darabok színsúlya s így belértéke nagyobb, mint 5 darab egyfrankosé, minthogy 200 frank (1, 2 vagy 5 frankos darabokban) ötvénysúlya 1 kilo, finomsága pedig az ½, 1 és 2 frankos daraboknak 835, az ötfrankosé 900 ezredrész.

A magánforgalomban senki sem lesz kötelezve ezüstérmeket 50, nikelérmeket 10 és bronzérmeket 1 korona összegen túl fizetésképen elfogadni.

Az ausztriai értékre szóló papirpénzjegyek addig, míg forgalmon kivül nem helyeztetnek, mindenki által, 1 forintot 2 koronába számítva, fizetésképen elfogadandók. Általában a készfizetés felvétele későbbi intézkedésnek van fenntartva és successive fog történni. És ez így jól van, mert a készfizetés rögtöni és teljes mértékben való felvétele az aranyt nagyon megdrágítaná és a mívelet keresztülvitelét nehezítené.

Bán Samu.

III. Jelentés az 1891—92-iki tanévről.

Az elemi és polgári iskolában a beirások aug. 29, 30. és szept. 1. napjain eszközöltettek. Felvétetett az elemi fiuiskolába 205, a leányiskolába 223, a polgári fiuiskolába 162 tanuló. — Ezek közül az iskolát a tanév végeig rendesen látogatta az elemi fiuiskolában 194, a leányiskolában 208, a polgári fiuiskolában 154 tanuló.

A tanulók *egészségi állapota, iskolalátogatása és fegyelme* teljesen kielégitőknek mondhatók. Csupán a téli hónapokban az alsó osztályok több tanulója vörheny által a rendes iskolalátogatásban gátoltatott.

A *tantestület* egészségi állapota is kedvezőbb volt mint az előbbi években. Változás csak annyiban történt, hogy a ker. iskolához alkalmazott Vidor Salamon tanár az ez évben megnyilt 1. osztályban heti óraszámát ki nem merítvén, a menynyiség- és természettant a polgári iskolában is tanitotta, minek következtében Krámer Lajos a mult évben nyugdijazott Kemény Mór osztályát vette át.

Mély fájdalommal jelentjük e helyen, hogy Kemény Mór volt tagtársunk, csak igen rövid ideig élvezhette a rég érdemelt nyugalmat, melyről a hitközség oly elismerésre méltó módon gondoskodott vala, adván neki 31 évi szolgálat után teljes fizetését nyugdijul. Szegény kartársunk ugyanis f. évi jan. 14-én Budapesten jobb létre szenderült. Tantestületünk a részvét egyéb jelein kivül a megboldogult temetésére két legrégibb kollegát küldött, kik részére nemeskeblü elöljáróságunk 50 forintnyi úti költséget utalványozni kegyeskedett.

A tek. elöljáróság azonban tanitói működését méltányló eljárásában még tovább ment, midőn kimondotta, hogy elhunyt kartársunk özvegyének az állam által nyerendő kegydiját egyelőre 300 frtra egésziti ki.

Ez oly tény, mely előtt igaz tisztelettel kalapot emelünk, mert míg egyrészt a hátramaradottak könnyeit száritja, másrészt buzditásul szolgál tanügyünk jelen és jövő munkásainak.

Mindezekért fogadja a mélyen tisztelt elöljáróság őszinte köszönetünket.

E helyen még emlitjük, hogy az elemi és polgári iskola tantestületei a létesitendő orsz. izr. árvaház javára 100 frtnyi,

10 évi 10 frtnyi részletben befizetendő alapitványt tettek, melynek első részletét már be is fizették.

A lefolyt tanévben rendeztetett a polg. iskolai *énektanitás*, melylyel Kertész József, polg. isk. tanár, bizatott meg.

Az ifj. *isteni tiszteletet* minden péntek este és szombat délelőtt mind a 3 iskolában ez évben is tartottuk, é. p. szombaton külön a fiu- és külön a leánytanulók részére. A fiuk szombati isteni tiszteleténél Goldmann Samu kántor úr mint már több év óta szivességből az előimádkozói tisztet végezvén, e közreműködéseért ezennel köszönetünket nyilvánitjuk.

Leányiskolánk 26 növendéke tőt. dr. Neumann Ede főrabbi urnál a *confirmatió*ra előkészitő hitoktatásban részesülvén Sabuoth első napján az ünnepi isteni tisztelet alkalmával confirmáltatott.

Hitközségünk, több jótékony egylet és emberbarát a tanuló ifjusággal szemben mindig gyakorolt *jótékonysága* a lefolyt évben is nagy mértékben érvényesült.

Tandijmentességben részesült teljesen 270, részben 49, összesen 319 tanuló, tehát több mint a tanulók fele.

Téli ruhával láttatott el:

a hitközség által	20 fiu	100 —	frt értékben
az izr. nőegylet által	27 leány	143·90	» »
a helybeli I. m. asztaltárs. által .	4 fiu		
gróf Hugonnay Kálmánné által .	1 fiu		
Lábbelivel láttatott el	62 fiu	294·50	» »
tankönyvekkel a hitk. által . .	54 fiu	154·97	» »
a Talmud Thóra egylet által . .	16 fiu	38·61	» »

Utóbbi egylet azon kivül a héber tanulmányokban kiváló 2 tanuló részére 2 drb. aranyat ajándékozott. A nagy-kanizsai kereskед. testület a keresk. iskola 2 tanulója részére a folyó évre 25—25 frtnyi ösztöndijat szavazott meg. A »Szegények Tápintézete« és »Gyermekbarát« jót. egyletek több tanulót a téli hónapokban ingyen ebédben részesített.

Több ipartelep által az igazgatóság kérelme folytán ajándékozott igen becses áruminta-gyüjteményekről a »Tanszerek«, egyéb adakozásokról »Jótékonyság« rovatában számolunk el.

Fogadják a nemes emberbarátok e helyen is hálás köszönetünket.

IV. Tanintézeteink jótevői.

Iskoláink fentartására, szegénysorsu tanulók ruháztatására, tankönyvekkel való ellátására és ösztöndijazására a hitközség kezelése alatt állanak és rendeltetésük szerint a lefolyt tanévben kiszolgáltattak a következő alapitványok*) :

a) Az iskola fentartására :

Bold. Gelsei Gutmann Nanetta alapitványa		frt.	4.—
„ Hoffmann Mózes	„	„	10.50
„ Lackenbacher Rozália	„	„	14.—
„ Löwenstein Sarolta	„	„	50.—
„ Löwenstein Mór	„	„	50.—
„ Löwinger M. H.	„	„	2.08
„ Pollák Márkusz	„	„	12.25
„ Rosenberg Mózes	„	„	25.25
		frt.	168.08

b) Szegény tanulók ruháztatására :

A hitközség „Montefiore M“ alalapitványa		frt.	100.—
Bold. Gutfreund Gábor	„	„	19.—
„ Ebenspanger Manó	„	„	10.—
„ Ebenspanger Roza	„	„	10.—
„ Kaiser Sándor	„	„	9.—
„ Lackenbacher G. R.	„	„	20.—
„ Pollák Márkusz	„	„	26.25
„ Pollák Babetta	„	„	26.25
		frt.	220.50

c) Tanszerek beszerzésére szegény tanúlók számára :

A hitközség „Fassel H. B.“ alapitványa		frt.	25.—
Bold. Fassel Fáni	„	„	5.—
		frt.	30.—

d) Szegény tanulók ösztöndijazására:

Fischl Pál ügyvéd ur alapitványa		frt.	10.—
Bold. Dr. Blau Simon	„	„	8.—
„ Bettlheim Adolf	„	„	1.—
„ Ebenspanger Manó	„	„	6.75
„ Ebenspanger Roza	„	„	2.—
„ Eichberg Adolf	„	„	9.30
„ Leszner Ch.	„	„	4.20
„ Leszner Márk	„	„	4.20
„ Leszner Bernát	„	„	4.20
„ Löwy József	„	„	40.—
		Átvitel frt.	89.65

*) Valamennyi alapitványnál azoknak egy évi kamatja vétetett föl.

	Áthozatal frt.	89.65
Bold. Löwy Efr. alapitványa	frt.	9.62
„ Maierhofer Katharina „	„	10.—
„ Maierhofer Miksa „	„	4.—
„ Pollák Armin „	„	6.—
„ Dr. Pressburger Jakab „	„	10.—
„ Rosenberg Israel „	„	5.—
„ Rosenfeld Jakab „	„	4.20
„ Sommer Ignácz „	„	5.—
„ Strasser L. D. „	„	20.—
„ Tachauer S. „	„	5.25
	frt.	168.72

e) Szegény leánytanulók ösztöndijazására:

Bold. Grünhut Szabina alapitványa	frt.	20.—
„ Lackenbacher Rozália „	„	6.—
„ Tachauer Cacilia „	„	4.60
	frt	30.60

f) A héber tanulmányokban kiváló tanulók ösztöndijazására:

„Talmud-Thóra“ egylet 2 arany.		
Bold. Gelsei Gutmann S. H. alapitványa	frt.	8.—
„ Rosenfeld Sándor „	„	3.—
	frt	11.—

g) A középkereskedelmi iskola alapjára tőke:

Tavalyi kimutatásunk	frt.	2325.—
Gelsei Gutmann Vilmos	„	110.—
„ „ László	„	500.—
„ „ Ödön	„	100.—
Hirschel Ede	„	50.—
Vidor Samu	„	25.—
Stern J. M., Maschanzker M., Dobrin B., Gstettner V. 10-10 frt.	„	40.—
Bettlheim S., Bettlheim Győző, Sommer S., Grünhut F., Ledofsky A., Rosenfeld Ad. 5-5 frt.	„	30.—
Deutsch Mór	„	2.—
	frt.	3182.—

Kegyes adományok:

Nagy-Kanizsai takarékpénztár		
az iskola fentartására	frt	140.—
szegény tanulók ruháztatására	„	60.—
ösztöndijakra	„	20.—
Templombeli adakozások	„	50.—
	frt.	270.—

Különösen megemlitendő a helybeli izr. nő- és Talmud Thóra-egyleteknek azon nemes intézkedése, mely szerint sok szegény tanuló tandíját fizetni és azokat ezen kivül még téli ruhával és könyvekkel is ellátni kegyeskedtek.

Ingyen könyveket küldtek a következő könyvkereskedő budapesti czégek: Lampel R. (Wodianer F. és fia), Singer és Wolfner, Franklin társulat, Eggenberger-féle könyvkereskedés.

Mindezen jótevőknek ezennel mély köszönetet mondunk.

Az ösztöndíjas tanulók névjegyzéke.

a) Fischl Pál ur két 5—5 forintos ösztöndíját nyerték:
Rechnitzer Lipót el. isk. 4. oszt tanuló.
Maschanzker Ilona „ „ 2. „ „
b) Bold. Grünhut Szabina négy 5—5 forintos ösztöndíját:
Schlesinger Jolán el. isk. 3. oszt. tanuló.
Hamburger Izabella „ „ 4. „ „
Schlesinger Berta „ „ 5. „ „
Paski Roza „ „ 6. „ „
c) A nagykanizsai takarékpénztár két 10 - 10 forintos ösztöndíját:
Krausz Zs. polg. isk. 2. oszt. tanuló.
Löwy V. „ „ 4. „ „
d) A Talmud Thóra egylet két 1—1 drb. aranyból álló ösztöndíját:
Neufeld Rezső polg isk. 1. oszt. tanuló.
Neuwald Rezső, „ „ 3. „ „
e) A nagy-kanizsai kereskед. testület két 25—25 forintos ösztöndíját:
Morvai Izsó és Sommer József középker. isk. 1. oszt. tanulók.
f) Bold. Rosenfeld S. 3 forintos ösztöndíját:
Récsei S. el. isk. 3. oszt. tanuló.

Ösztöndíjakat kaptak továbbá:

Boszkowitz Ernő, el isk. 2. oszt. tanuló Gstettner V. urtól 2 frtt. — *Braun* Jenő, polg. isk. 3. oszt. tanuló szépirásért 1 könyvet. *Major* István 1 Mária-Therézia tallért, *Hoch* Sándor és *Armuth* Mór polg. isk. 4. oszt. tanulók 1—1 frtt., mind a három szavallatért. — *Major* István polg. 4., *Löw* Jenő 3. és *Weiner* Emil 2. oszt. tanulók rajzért 1—1 könyvet. — *Strausz* Lajos, polg. isk. 3 oszt. tanuló tornáért 1 könyvet.

V. Tanszerek, felszerelés.

A lefolyt tanévben beszereztettek:

a földrajzi oktatáshoz:

egy teljesen felszerelt, 33 cm. átmérőjü, földgömb . . . frt 14.15

az énekoktatáshoz:

egy hegedü . . . . . frt 5.50

a rajzoktatáshoz:

Koppmann: Fignren-Zeichnen 6 füzet . . . . . „ 3.—
Reichelt Augnste: Blumenstudien . . . . . „ 4.50
Taubinger: Studienköpfe (201.) „ 6.—
gypsöntvények a budai paedagogiumtól 78. 79. 80. 81. 84. 91. 379. és 502. sz. „ 8.30

a tornaoktatáshoz:

1 dob réztesttel, szijjal . . „ 15.—

a természettani oktatáshoz:

tizedes mérleg-minta, fából . frt 7.—
hengerkerék . . . . . „ 5.50
távcsőminta . . . . . „ 10.—
olló, finom, egyenes hegyekkel „ —.90
csiptető, finom, angol aczélból „ —.50
tü, ébenfanyéllel . . . . . „ 1.—
kétélü tü ébenfanyéllel . . „ —.75
el- és lehajlási tü . . . . . „ 15.—
pecsétviaszpálcza . . . . . „ —.80
teljes készülék a villamos alapkisérletekhez . . . . . „ 11.50
megosztási készülék Ries szerint „ 10.50
Faraday sapka állványon . . „ 3.50
Conlomb készüléke eltávolitható félgömbökkel . . . . . „ 9.50
Villanyfény-szabályozó Stöhrer szerint . . . . . „ 33.—
ehhez való széncsücsok . . „ 2.—
hővillanyláncz . . . . . „ 5.50
*Lissajous készüléke a hangvillák rezgési képeinek falra vereteséhez Königtől . . „ 28.—
*Kettős páthasáb . . . . . „ 10.—
*delejkő, természtes. . . . „ 1.—
*delejpálcza . . . . . „ 1.50
*villanysokszorozó Nobili szerint . . . . . „ 18.—
*Mach-féle készülék . . . . „ 28.—
Készülék a nyomás egyenletes terjedésének kimutatására „ 3.—
Készülék a fölfelé való nyomás kimutatására . . . „ 2.—
Centrifugalgép 5 mellékkészülékkel . . . . . „ 35.—
Polychord . . . . . „ 15.—
2 hangvilla C és c . . . . „ 10.—
hangvilla C hangzószekrényen „ 8.—
caleidoscop . . . . . „ 3.50
fénytörőhasáb koronauvegből állványon . . . . . „ 3.50
fénytörő hasáb flint üvegből . „ 6.—
achromatikus lencse . . . . „ 3.—
turmalinfogó . . . . . „ 8.—
Jngenhons készüléke . . . „ 5.—
Franklin tábla . . . . . „ 2 50
szigetelő zsámoly . . . . „ 3.—
villanyos golyótáncz . . . „ 2.—
Weber-féle gőzgépminta . . „ 12.—
Bramah sajtó-üvegminta . . „ 2 —
kis gőzgépminta . . . . . „ 2.—
8 súlypont idom . . . 3.50
Segner kerék 1.80
üvegkönyek 10 db. . . —.30
éles csavar-minta . . —.60
lapos „ „ . . . 1.— 7.20
Régi készülékek javitásáért kiadatott . . . . . „ 15.50

Áruminta-gyüjteményünk gyarapitásához a következő hazai iparvállalatok és kereskedő czégek kegyeskedtek hozzájárulni, kiknek ezért e helyen is köszönetünket kifejezzük.

1. *A fiumei olajfinomitógyár-részvénytársaság* adománya:
amerikai, orosz és szintelen kőolaj, amerikai nyers olaj, vulcanolaj, 2. és 3. sz. gépolaj, paraffinolaj, tisztitóolaj, residinm, orsóolaj, nyers benzin; paraffin. 1. 3. 4. 5. és 6. félgyártmány és tiszta paraffin, petrolenm-coaks és szurok. Hozzá leirás.

2. *A fiumei rizshántoló- és rizskeményitő gyár részvénytársaság* adománya:
nyers rizsfajták: Japan, Rangoon, Araccan, Moulmein; hántolt rizsből ugyanazon fajták és Rangoon töredék. — Rizs-liszt és korpa; továbbá különféle keményitő, rizspor és abrakliszt.

A *-al jelölt, megrendelt tárgyak a jelentés berekesztéseig nem érkeztek.

3. *Az I. magyar papir-ipar részvény-társaság (Budapesten.)* adománya: A farost (cellulose)- és rongypapir gyártásának fokozatai (8 üvegben).

4. *Mauthner Ödön*, budapesti magkereskedő adománya: 100-féle gazdasági, konyhakerti, virág, stb. magvak.

5. *A szab. osztr.-magyar államvasuttársaság* adománya: 2 drb. dománi, 4 drb. szekuli, 1 drb. aninai, 1 drb. bükkfa-szén, 1 drb. coaks. 3 drb. szénbriket, 10 drb. vasércz, 1 drb. trachit, 1 drb. mészkő, jegeczes, 1 drb. nyers, 1 drb. szürke nyersvas, 1 drb. fehér, 1 drb. kohó-salak, 2 drb. Martinféle, 2 drb. tégelyönletü aczél (törési próbák), 1 drb. f. f. blansko-agyag, 1 Chamotte. 1 drb. dinasz-tégla, 1 drb. kavaró vas, 1 drb. kavaró aczél, 9 különféle façon-vasdarab, 1 drb. aninai agyagpala, valamennyi az igazgató által adott utasitás szerinti nagyságban és alakban. Hozzá magyar és német nyelven: A szab osztr.-magyar államvasuttársaság délmagyarországi uradalmainak részletes leirása.

Grünfeld József ur, sormási jegyző, gazdag madártojás-gyüjteménynyel volt szives természetrajzi tanszereinket gyarapitani.

VI. Könyvtár.

a) Ifjusági könyvtár.

Ez évi beszerzések:

Bánfi J.: tündérek közt,
„ legszebb regefüzér
„ Magyar László utazásai és kalandjai az érettebb ifjuság számára.
Bródi S.: Kis Almanach
Mikszáth K.: A kis primás
Radó A.: magyar ifjuság (2kt.) 1891.
„ 1001 éjszaka regéi
Scott-Győry H.: Stanlei és Emin pasa
Szitnyai Elek: Levelek egy tanuló ifjnhoz.
Verne Gy.: Strogoff Mihály.
„ Utazás a földkörül,
„ 20 ezer mérföld a tenger alatt,
„ 3 orosz és 3 angol kalandjai,
„ 5 hét a léghajón.

b) Tanári könyvtár.

Vétel utján:

Bodnár Zs.: Magyar nemzeti irodalomtörténet.
Jaeger: Beiträge zur Geschichte der Doppelbuchhaltung.
Dr. Kiss A.: M. gyermekjáték-gyüjtemény.
Makai E.: Zsidó költők
Marczali H.: A legujabb kor 14—24 füzet.
Nobák Fr. Handelswissenschaften.
Szathmáry Gy.: Nemzeti állam és népoktatás
id. Szinnyei J.: Magyar irók 10—14 füzet.
Zachár Gy.. Gyak. ker. tudományok.
Vonderlin-Kleyer: Lehrbuch des Projectionszeichnens.

Ajándék utján:

A nagym vallás- és közokt. miniszteriumtól:
XX. jelentés a közoktatás állapotáról:
Különféle kiadóktól:
Dr. Asbóth S.: Áruisme és technológia.
Barna J.: Rendsz. n. nyelvtan és olvasókönyv.
Beke M. Számtan polg. isk. szám.
Deutsch-Garai: Német nyt. és olvasókönyv III.
Gaál József: Ábrázoló mértan.
Gaál-Helmár: Magyarország története és az osztr.-m. monarchia földrajza.
Dr. Hermann S.: A m. ker. jog rövidre vont tankönyve.
Lád-Márki: Polg. isk. földrajz.
Močnik-Orbók: Számolókönyv a polgári isk. 1. 2. és 3. oszt. számára.
Mangold L.: A magyarok oknyomozó története.
Mangold L.: A magyarok története.
Péter J. Közgazdasági földrajz II.
Schneider-Szenessy: Általános földrajz.

Szaklapok és folyóiratok:

Néptanitók Lapja 1891. Népnevelők Lapja 1891. M. Paedagogiai Szemle 1891. Magyar Nyelvőr 1891. Paedagogium, 1891. Felső Nép- és Polgáriskolai Közlöny 1891.
Az osztr.-magyar monarchia irásban és képben 158. füzetig (8. kötet).

A) Elemi iskola.

VII. Tantestület.

Bún Samu, igazgató.

Boronkai Károly, okl. tan., a 2. fiuosztály tanitója. Működésének évei 42, ez intézetnél 36.

Freund Karolina, okl. tanitónő, az 1. leányosztály tanítónője. Működésének évei 23, ez intézetnél 21.

Grünbaum Sarolta, okl. tanítónő. Az 5. és 6. leányosztály tanitónője; tanitotta ezeken kivül a 4. leányosztályban a héber olvasást és számtant. Működésének évei 10, ez intézetnél 9.

Kartschmaroff Leon, énektanár, tanitotta az éneket a II—VI leányosztályban. Működésének évei ez intézetnél 9.

Kellert Lajos, okl. tan., tanitotta a rajzot az V. és VI. leány osztályokban.

Kemény Julcsa, okl. tanitónő, tanitotta a kézimunkat a II—VI. leányosztályokban. Működésének évei ez intézetnél 9.

Kondor József, okl. tan., a 3. fiuosztály tanitója. Működésének évei 35, ez intézetnél 19.

Krámer Lajos, okl. tan., a 4. fiuosztály tanitója. Működésének évei 14, ez intézetnél 9.

Lőwenbach Józsefa, okl. tanitónő, a 2. és 3. leányosztály tanitónője. Tanitotta ezeken kívül a 4. leányosztályban a bibl. történetet, földrajzot és szépirást. Működésének évei ez intézetnél 16.

Neumann Julcsa, okl. tanitónő, az 1. fiuosztály tanitónője; tanitotta ezen kivül a 4. leányosztályban a magyar és német nyelvet.

Hitoktatók.

Pichler Pál, róm. kath. lelkész, a róm. kath. tanulók hitoktatója. Működésének évei ez intézetnél 7.

Sarkady Titusz, ref. lelkész, az ev. ref. tanulók hitoktatója. Működésének évei ez intézetnél 1.

VIII. Érdemsorozat.

Elemi leányiskola.

I. osztály (kezdők).

	A tanulók nevei	Erk. viselet	Szorgalom	Héber olv.	Magyar olv.	Besz. ért. gy.	Irás	Számtan	Női k. munka
	Augenfeld Stefánia	1	1	2	2	2	3	3	3
	Berger Berta	2	3	4	4	4	3	4	3
	Beck Irén	2	2	2	1	2	2	2	3
	Bonyhádi Antónia	2	2	2	1	2	1	2	3
5	Broch Elza	k	i	m	a	r	a	d	t
	Eislitzer Ilona	1	2	3	2	3	2	4	2
	Eislitzer Hedvig	1	2	4	4	3	3	4	2
	Fischer Margit	2	2	1	1	2	1	2	3
	Färber Klementin	1	1	2	2	1	2	2	3
10	Fleischhaker Meláni	2	2	4	4	3	2	1	3
	Günser Karolin	4	4	5	5	4	4	5	4
	Goldschmied Regina	2	3	3	3	4	4	5	4
	Grosz Meláni	2	2	3	3	3	1	4	3
	Grosz Gizella	k	i	m	a	r	a	d	t
15	Haás Hedvig	3	2	3	4	4	3	5	3
	Hamburger Aranka	2	2	2	2	2	2	2	4
	Helfi Irén	2	2	2	1	2	2	2	3
	Hirschl Luiza	4	4	5	5	3	5	5	4
	Hoch Irma	4	4	5	5	4	4	5	5
20	Hoffmann Sarolta	2	1	1	1	3	2	3	3
	Hofmann Hermina	3	3	1	1	3	3	3	4
	Kellermann Jozsefa	2	2	3	3	2	2	2	3
	Kohn Mariska	2	2	1	1	3	3	4	3
	Kreisler Ilka	4	4	5	5	4	4	5	5
25	Landler Aranka	3	3	4	3	4	3	4	3
	Mandl Margit	1	1	3	4	4	3	4	1
	Maschanzker Ilona	2	3	3	1	4	4	1	4
	Práger Őrzsi	2	2	4	3	3	3	4	3
	Rechnitzer Sarolta	3	3	4	4	4	3	4	4
30	Rothschild Roza	1	1	1	1	1	1	2	2
	Scherz Amália	4	4	4	3	4	3	4	4
	Singer Aranka	3	3	4	3	3	3	3	4
	Sommer Roza	3	3	4	4	4	4	4	4
	Spitzkopf Kornélia	3	3	3	3	3	3	2	4
35	Vogel Karolin r. k.	2	3		5	4	4	5	4
	Weisz Elza	1	2	2	2	1	2	3	3
	Weisz Hermina	2	3	4	4	3	2	4	4
	Weisz Karolin	2	2	1	1	2	2	2	3
	Weinberger Irén	3	3	4	4	4	4	2	4
40	Weinberger Gizella	2	2	3	3	3	3	2	4
	Weiller Sarolta	2	2	1	1	2	2	3	3

I. osztály (Végzők.)

	A tanulók nevei	Erk. viselet	Szorgalom	Héber olv.	Bibl. tört.	Magy. olv	Besz. ért. gy.	Német olv	Irás	Számtan	Női k. munka
	Ármuth Olga	3	3	2	2	2	2	3	2	3	2
	Blau Margit	2	2	2	1	1	1	1	3	2	3
	Blau Alice	1	1	3	1	1	1	1	1	1	1
	Berény Zsófi	2	2	1	1	1	1	1	2	1	2
5	Braun Kornélia	3	3	3	3	3	4	3	4	4	3
	Fischer Hermin	2	2	4	3	3	3	4	3	4	2
	Flesch Szelina	2	2	2	2	1	2	3	3	4	2
	Gerstl Hermina	2	2	3	3	3	3	4	2	4	2
	Heimler Anna	2	2	3	2	2	3	2	3	5	3
10	Killer Jolán	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3
	Krauss Margit	2	3	3	2	2	2	3	4	5	3
	Krauss Mari	2	2	1	2	1	2	3	2	3	2
	Landler Lenke	2	2	4	2	4	3	4	3	4	2
	Lengyel Margit a)	k	i	m	a	r	a	d	t		
15	Lengyel Margit b)	1	2	3	2	1	3	2	3	3	3
	Löwy Luiza	3	3	2	3	2	3	3	2	4	1
	Neufeld Roza	1	1	2	3	1	3	2	1	4	3
	Nyitrai Margit	3	3	3	4	3	4	4	4	5	4
	Österreicher Elza	2	2	2	2	2	3	2	3	3	3
20	Pfeifer Elza	2	2	3	3	2	2	3	3	4	3
	Schulhof Rezsin	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2
	Steinberg Malvin	3	3	3	3	3	2	3	4	4	4
	Tauber Elza	2	3	4	3	3	2	4	3	4	3
	Wamberger Adél	3	3	3	2	3	2	3	3	3	3
25	Weiss Hermina	3	3	3	3	3	3	4	4	3	3
	Weiser Ella	2	2	2	1	1	1	1	1	1	3

II. osztály.

	A tanulók nevei	Erk. viselet	Szorgalom	Héb. olvasás	Bibl. tört.	Magyar olv.	Magyar ny.	Német olv.	Német nyelv	Számtan	Szépírás	Ének	Női k. munk.
	Armuth Erzsike	2	2	3	3	2	3	3	4	3	3	2	2
	Baum Boza	2	3	4	3	3	4	4	4	4	4	2	3
	Beck Gizella	2	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	3
	Berger Elza	2	3	3	3	3	3	4	3	3	2	3	2
5	Bonyhádi Katalin	3	3	2	4	3	4	3	3	3	3	3	4
	Bún Ida	1	2	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3
	Deutsch Aranka	3	5	4	4	3	5	4	5	5	4	3	3
	Deutsch Lina	3	2	1	3	2	3	3	3	2	3	3	2
	Fischer Irma	2	2	2	3	1	3	2	3	3	3	1	3
10	Fischl Roza	3	3	2	1	1	2	2	3	3	3	3	4
	Fleiner Gizella	3	2	2	2	1	3	2	3	3	3	4	3
	Fülöp Karolin	1	1	3	2	3	2	3	2	3	2	2	2
	Günsberger Olga	1	1	2	2	2	3	1	2	3	3	3	1
	Grünbaum Katalin	2	3	4	2	3	3	3	4	4	4	4	3
15	Handelsmann Ilona	3	4	2	3	2	3	2	3	4	3		4
	Hirschler Ilka	2	2	3	2	2	2	1	2	3	3	3	4
	Krauss Elvira	1	2	4	2	3	3	3	3	3	3	2	2
	Krauss Gizella	1	3	3	2	2	3	3	4	3	3	3	2
	Krauss Olga	2	2	2	1	1	2	3	3	3	2	2	2
20	Kraut Nelli	2	2	4	2	4	3	4	4	3	3	3	3
	Kuttner Olga	3	4	4	3	4	5	4	5	4	4	4	4
	Leitner Gizella	1	2	4	2	4	4	5	5	4	4	3	4
	Markus Etelka	3	3	3	4	2	4	3	5	5	4	4	4
	Maschanzker Ilka	1	1	2	1	1	2	2	3	2	3	3	3
25	Neu Karolin	3	3	4	4	4	4	4	4	3	3	2	1
	Neumann Józsa	2	2	3	2	3	3	2	2	3	3	1	3
	Nyitrai Olga	2	3	4	3	4	4	4	4	4	4	4	3
	Rosenberg Karolin	2	3	4	1	2	4	2	4	3	3	3	2
	Schlesinger Olga	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3
30	Szommer Erzsike	1	1	3	2	3	2	2	2	3	4	2	2
	Steinberg Szera	3	4	4	3	3	5	4	5	5	4	3	4
	Steinitz Mari	2	2	3	1	2	2	3	3	2	3	2	3
	Sternberger Fáni	2	2	3	3	2	3	3	3	2	2	2	4
	Strasser Irén	1	2	2	1	2	2	3	3	2	2	2	3
35	Weiss Berta	2	2	3	3	2	4	4	4	3	3	2	2
	Weiss Irma	2	2	4	4	3	4	3	4	4	3	1	3

III. osztály.

	A tanulók nevei	Erk. viselet	Szorgalom	Héb olv.	Bibl. tört.	Magyar olv.	Magyar ny.	Német olv.	Német ny.	Számtan	Földrajz	Szépírás	Ének	Női k. munk.
	Deutsch Lina	1	2	2	1	2	2	3	3	3	1	3	3	2
	Fleiner Ilona	2	3	2	3	2	4	4	4	2	2	3	3	3
	Flesch Roza	2	3	3	3	3	3	4	4	3	3	4	2	3
	Fürst Margit	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
5	Goldstein Erzsike	2	2	3	2	2	2	2	1	3	1	3	1	
	Gross Elza	2	3	3	2	3	4	2	3	4	2	3	2	2
	Guttmann Roza	3	4	3	4	2	5	3	5	5	3	3	2	3
	Helfi Vilma	2	3	3	2	2	3	2	3	3	2	2	2	3
	Herczeg Irma	1	2	3	2	2	2	3	3	2	1	4		3
10	Hirschl Zseni	3	4	2	3	2	5	2	5	5	4	3	2	2
	Hirschler Irma	1	1	2	1	1	3	2	3	3	2	2	2	3
	Kahn Teréz	3	5	4	4	4	5	4	5	5	4	4	3	4
	Kessler Malvin	2	2	2	2	2	4	3	4	3	3	3	1	2
	Komlósi Mariska	2	3	2	1	1	4	3	4	4	3	3	2	3
15	Kreisler Janka	3	3	4	3	3	4	3	4	4	2	4	1	4
	Löwinger Szelina	3	3	4	2	3	4	3	4	4	3	4		3
	Neufeld Janka	1	3	4	4	3	4	2	3	4	3	3	1	3
	Prager Margit	2	2	3	3	1	4	1	2	4	3	2	1	3
	Rauch Gizella	1	2	2	2	1	3	2	4	3	2	2	1	3
20	Rosenfeld Sarolta	3	3	2	3	1	4	2	4	4	3	3	1	2
	Rosner Riza	3	2	2	2	2	3	3	4	4	3	1	1	4
	Scherz Mina	2	2	3	2	2	4	2	4	3	2	3	1	3
	Schlesinger Jolán	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
	Singer Irma	3	3	2	2	1	3	3	4	4	2	3	2	3
25	Steiner Gizella	1	2	2	1	2	3	1	3	3	2	3	1	2
	Steiner Vilma	2	3	4	3	3	4	3	4	4	3	3	2	3
	Strassberger Malvin	3	4	4	3	4	5	4	5	4	4	3	1	3
	Wallerstein Margit	2	2	3	1	1	3	1	3	4	2	3	1	2
	Wamberger Meláni	1	2	3	1	1	3	1	2	4	2	2	1	3
30	Weinberger Vilma	3	3	2	1	1	3	2	4	3	3	3	1	1
	Weiss Irma	1	1	3	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
	Weiss Malvin	2	2	3	1	2	3	2	4	3	2	3		3
	Weiss Olga	1	1	1	1	1	3	1	3	3	1	1	1	1

IV. osztály.

	A tanulók nevei	Erk. viselet.	Szorgalom	Héber olv.	Bibl. tört.	Magy. olv.	Magy. nyelv.	Német olv.	Német nyelv	Földrajz	Számtan	Szépirás	Női k munk	Ének
	Augenfeld Szabin	1	3	2	3	3	3	3	4	4	4	2	3	1
	Beck Adél	2	3	2	3	2	3	2	4	3	5	3	3	
	Berger Szelina	3	3	2	2	2	3	2	4	2	4	3	3	2
	Bettlheim Aranka	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	
5	Braun Tinka	3	3	2	3	1	3	2	4	4	5	2	1	2
	Brodmann Teréz	k	i	m	a	r	a	d	t					
	Deutsch Lina	2	3	1	3	1	3	2	3	3	4	2	1	
	Fürst Sarolta	3	4	2	3	2	4	3	5	4	5	3	4	1
	Gips Irén	3	3	2	2	1	3	2	4	3	4	2	4	1
10	Goldschmidt Margit	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1
	Hamburger Izabella	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	3	1
	Handelsmann Riza	3	4	2	3	1	3	3	3	4	4	3	2	
	Helfy Olga	1	2	2	2	1	1	1	2	2	2	1	3	1
	Kluger Ida	1	4	3	3	3	4	3	4	4	4	4	3	2
15	Kohn Margit	1	2	1	2	1	1	1	1	3	2	1	1	4
	Leitner Tini	1	3	3	4	3	4	4	4	4	4	4	3	3
	Locatelly Angelino	k	i	m	a	r	a	d	t					
	Löwy Janka	1	2	1	2	1	2	1	2	3	3	2	2	
	Löwy Melani	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	3	2	
20	Mandl Aranka	1	3	2	4	1	3	2	5	4	5	2	4	1
	Markus Gizella	2	2	2	2	1	3	1	3	3	4	3	3	3
	Mashanzker Fanni	b	e	t	e	gg								
	Mannheim Irén	3	4	3	4	3	4	4	5	4	4	4	3	1
	Müller Marcsa	2	2	3	2	2	3	2	3	2	4	4	3	2
25	Pollák Blanka	2	4	2	4	2	3	3	5	4	5	4	3	1
	Pollák Hermina	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	3	1
	Práger Ilma	2	4	2	4	1	2	1	3	4	3	2	3	1
	Reichenfeld Gizella	3	4	2	4	1	3	2	5	4	4	3	3	1
	Rosenfeld Frida	1	2	1	2	1	1	1	2	3	2	2	2	1
30	Sattler Flóra	3	4	2	3	2	4	4	5	4	4	4	3	1
	Strassberger Szidi	3	3	2	3	3	4	3	4	4	4	4	1	1
	Waldner Katalin	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1		1
	Weiller Ella	k	i	m	a	r	a	d						
	Weinberger Szelina	1	1	1	1	1	1	1	2	1	4	3	1	1

V. osztály.

	A tanulók nevei	Erk. viselet	Szorgalom	Héber olv.	Bibliai tört.	Magyar olv.	Magyar ny.	Német olv.	Német ny.	Számtan	Földrajz	Magy. tört	Termény rajz	Szépírás	Rajz	Ének	Női k. munka
	Berger Netti	2	3	2	2	3	4	3	4	4	3	2	2	4	3		3
	Bettlheim Terka	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1	3
	Broch Malvin	2	3	1	3	2	3	1	2	3	3	3	4	2	3	1	2
	Čech Klementin	2	3	1	1	2	3	1	2	3	2	2	3	2	3	1	3
5	Fülöp Hermin	1	2	4	2	3	3	4	4	4	3	2	3	4	2	3	2
	Handlei Janka	1	2	3	2	3	4	4	4	4	4	2	3	4	4	3	4
	Hlatkó Mariska	3	4		5	3	4	4	5	5	5	4	4	3	4	1	3
	Handelsmann Elvira	1	1	1	1	2	3	2	3	2	1	1	1	2	2	1	3
	Jutkovits Sarolta	1	2	2	2	3	4	3	4	4	3	1	2	3	3	1	3
10	Kaufmann Gizella	k	i	m	a	r	a	d	t								
	Kaufmann Sarolta	2	3	2	2	2	4	2	4	3	3	2	2	1	3	1	3
	Kohn Emma	2	3	2	3	2	4	2	4	4	4	3	3	3	3	1	2
	Krausz Katinka	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	3	1	3
	Krausz Szabin	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	2	1	1	2
15	Ledofski Emilia	2	2	1	1	1	3	1	2	3	2	2	2	1	2	1	2
	Leitner Irma	1	2	4	3	3	4	4	4	4	3	3	4	4	3	1	3
	Lövi Regina	2	2	1	2	2	3	3	3	2	2	2	3	4	2	1	1
	Neufeld Laura	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	4	2	
	Roth Irma	3	3	2	3	3	4	4	4	4	4	3	4	3	2	1	3
20	Roth Katalin	2	2	2	2	2	4	3	4	4	3	2	3	2	2	1	2
	Sauer Elza	k	i	m	a	r	a	d	t								
	Scherz Fáni	k	i	m	a	r	a	d	t								
	Schlesinger Berta ö. d.	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2
	Schulhof Adél	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	1	3
25	Singer Olga	k	i	m	a	r	a	d	t								
	Strém Ilona	2	2	2	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2

VI. osztály.

	A tanulók nevei	Erk. viselet	Szorgalom	Héber olv.	Magyar olv.	Magyar ny.	Német olv.	Német ny.	Számtan	Földrajz.	Magy. tört.	Világ tört.	Zsidók tört.	Term. rajz.	Természettan	Szépírás	Rajz	Ének	Női k. munk.
	Bader Regina	1	2	1	2	3	2	3	4	2	1	1	1	2	3	2	2	1	2
	Breuer Róza	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	1	2
	Engl Janka	1	2	1	2	3	2	3	4	3	1	1	1	2	3	1	3	1	4
	Halphen Teréz	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
5	Hamburger Irén	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2
	Hollmann Lilli	1	1	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	3
	Horn Szera	k	i	m	a	r	a	d	t										
	Jutkovits Anna	1	2	1	2	2	2	3	3	2	1	1	1	2	2	3	3	1	4
	Kondor Hermin	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	1	1	2	2	2	1	3
10	Lengyel Elza	1	2	1	1	2	1	2	3	3	1	2	1	2	3	1	2	1	2
	Menzer Olga	1	1	2	2	3	3	3	3	2	1	2	1	2	3	4	3	2	4
	Münz Szabin	k	i	m	a	r	a	d	t										
	Neumark Ernesztin	1	2	1	2	3	2	3	4	3	2	2	1	3	3	2	3	1	2
	Paski Róza ö. d.	1	1	1	2	2	3	3	2	2	1	1	1	1	1	1	3	1	2
15	Pollák Mariska	1	1	3	2	2	3	3	2	2	1	1	1	2	2	4	3		3
	Pollák Szelina	3	3	2	3	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2		
	Rechnitzer Berta	1	2	1	2	3	2	3	3	2	1	2	2	2	3	2	2	1	2
	Rosenfeld Irén	k	i	m	a	r	a	d	t										
	Scherz Róza	1	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	3	1	2
20	Scherz Ernesztin	k	i	m	a	r	a	d	t										
	Schlesinger Linda	2	3	2	2	4	3	4	4	4	3	4	3	4	4	2	2	1	3
	Steiner Gizella	1	2	1	2	3	1	2	3	2	2	1	2	2	2	2	3	1	4
	Schwarz Sláva	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	3
	Schwarz Angella	1	2	2	2	3	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	3
25	Wallerstein Sarolta	2	2	1	1	3	1	3	4	3	2	3	3	2	3	2	3	1	2
	Weiser Klára	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2
	Wortmann Emma	1	2	2	2	3	3	3	4	4	3	3	2	2	3	1	2	1	3

Elemi fiuiskola.

I. osztály.

	A tanulók nevei	Erk. viselet	Szorgalom	Héber olv.	Bibl. tört.	Magyar olv.	Besz. ért. gy	Számtan	Irás
	Altmann János	1	1	2	1	1	1	1	2
	Berger Géza	2	1	1	1	2	1	1	1
	Berger Gyula	t	a	n		v	á	l	t.
	Berger Ferencz	t	a	n		v	á	l	t.
5	Beck Arpád	2	5	5	5	5	5	5	5
	Bettlheim Aladár	1	1	1	1	1	1	1	1
	Deutsch Antal	1	3	2	1	2	1	4	3
	Deutsch Miksa	1	1	1	1	1	1	2	1
	Fischel Győző	1	1	1	1	1	1	3	1
10	Fischer Géza	1	2	4	1	3	3	1	3
	Fleischhacker Róbert	3	4	3	4	3	3	4	3
	Frommer Sándor	2	1	1	1	1	1	1	1
	Gerstl József	1	3	3	2	3	1	2	3
	Goldschmidt Rezső	1	1	1	1	1	1	1	2
15	Grünbaum Gyula	2	1	1	1	1	2	2	2
	Günsberger Lajos	2	2	3	1	3	2	2	4
	Heisler Ignácz	2	1	1	1	1	1	1	2
	Heisler Jenő	1	2	2	2	2	1	1	3
	Herczeg Dezső	1	3	3	2	3	2	2	4
20	Heisler Adolf	3	5	5	5	5	5	5	5
	Hirschl Henrik	3	4	4	1	3	1	1	1
	Keszler Antal	1	3	3	1	3	1	3	2
	Kohn Hugó	1	1	2	2	2	2	2	4
	Krausz Géza	1	3	2	1	1	2	2	1
25	Krausz Imre	1	2	3	1	3	1	3	3
	Löbl Mór	k	í	m	a	r	a	d	t.
	Markbreiter József	1	1	2	1	2	1	3	1
	Milhofer Dezső	1	1	1	2	2	2	3	3
	Pollák Imre	2	1	1	1	1	1	1	3
30	Pollák Jenő	2	3	3	3	3	2	4	4
	Reinitz Béla	1	1	3	1	1	1	3	3
	Rothschild Béla	1	1	1	1	1	1	1	1
	Rosenberg Gyula	1	1	4	3	4	3	2	4
	Schercz Aladár	1	1	1	1	1	1	2	1
35	Sommer Ignácz	1	3	2	2	2	2	4	3
	Schreiber Adolf	1	4	4	2	4	3	4	4
	Stettler Ödön	3	4	4	3	4	3	5	4
	Schwartz Károly	1	1	1	1	1	1	2	2
	Schulhof Zsigmond	4	3	3	3	3	3	4	4
40	Weisz József	2	4	5	4	4	4	2	5
	Weisz Lajos ifj.	1	5	5	3	4	3	5	5

	A tanulók nevei	Erk. viselet	Szorgalom	Héber olv.	Bibl. tört.	Magyar olv.	Besz. ért. gy.	Számtan	Iras
	Weisz Lajos id.	2	1	1	2	1	1	1	2
	Weisz Gyula	2	4	4	4	4	3	5	4
	Weisz Oszkár	1	3	3	1	2	2	4	1
45	Weisz Sándor	1	2	2	1	3	1	1	2
	Weisz Tivadar	2	2	3	1	2	2	1	3
	Wollák Dezső	2	3	3	2	1	2	4	2

II. fiuosztály.

	A tanulók nevei	Erk viselet	Szorgalom	Héber olv.	Bibl. ford	Bibl. tört	Besz. ért. gy	Magyar olv.	Magyar ny.	Német olv.	Számtan	Szépirás
	Beck Dezső	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	Blankenberg Nándor	3	2	2	2	3	3	2	3	2	2	3
	Boncz Andor	3	2	2*	-	2	2	3	3	3	3	3
	Boskovicz Ernő	2	2	1	1	1	2	1	1	2	1	2
5	Brodmann Leo	t	a	n	o	d.		v	á	l	t.	
	Buksz Oszkár ism.	3	4	3	3	4	4	3	4	3	3	3
	Deutsch Béla id.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
	Deutsch Béla ifj.	3	4	3	3	4	4	3	5	3	4	4
	Deutsch Dávid	3	4	3	4	4	4	3	4	4	3	4
10	Deutsch József	4	4	3	4	4	4	3	4	4	4	3
	Deutsch Rezső	3	3	3	3	4	4	3	4	4	3	3
	Ehrenstein Győző	2	2	2	3	3	3	2	3	3	3	3
	Engel Gusztáv	3	3	3	4	4	3	3	4	3	3	3
	Eppinger Ignácz	2	2	2	2	3	3	3	2	3	2	1
15	Fein Vilmos	3	3	3	4	4	4	3	4	3	3	3
	Fleiner Béla	3	4	4	4	5	4	3	5	4	4	4
	Fleischhacker Ede	3	3	4	3	3	3	3	3	3	2	2
	Fleischhacker Jenő	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	Fleischner Nándor	4	4	4	3	4	4	4	4	4	3	3
20	Gibsz Oszkár	3	4	4	4	5	4	4	5	4	5	4
	Ginser Lajos	4	4	4	5	5	5	4	5	4	5	4
	Groszmann Rezső	3	4	3	4	4	4	3	5	3	4	3
	Günsberger Lajos	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3
	Havas Aladár	2	2	3	3	3	3	2	3	3	3	4
25	Havas Manó	2	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3
	Hamburger Zsigmond	3	3	3	4	4	3	3	3	3	4	3
	Hirschler Miksa	3	3	3	4	3	3	3	4	3	3	3
	Hirschel Rezső	3	3	4	3	3	3	3	4	3	2	3
	Hoffmann Henrik	4	4	3	4	4	4	3	4	3	4	3
30	Kaiser Sándor	3	2	3	3	3	3	2	3	3	2	1
	Kaufmann Hugó	3	3	3	4	5	4	3	5	3	4	3
	Kellermann Mihály	3	3	3	3	4	4	3	4	3	4	3
	Kohn Arthur	v	i	z	s	g.		m	a	r.		
	Komlosi Gyula		m	e	g	h	a	l	t			
35	Koch Géza, ism	3	3	3	3	4	3	3	4	3	3	3
	Krausz Albert	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2
	Krausz József	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3
	Klüger Rezső	3	4	3	4	4	4	3	4	3	3	4
	Lengyel László	t	a	n	o	d.		v	á	l	t.	
40	Mandlbaum Ernő, ism.	4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4
	Pilczer Bernát	3	4	3	4	4	4	3	5	4	4	3
	Pollák Arnold	3	4	3	3	4	4	3	4	4	4	4
	Pollák Emil	2	2	2	3	2	3	2	2	3	2	3

* Hittan.

	A tanulók nevei	Erk. viselet	Szorgalom	Héber olv.	Biblia ford.	Bibliai tört.	Besz. ért gy.	Magyar olv.	Magyar ny.	Német olv.	Számtan	Szépirás
	Pollák Rezső	3	3	3	4	4	4	3	5	3	5	3
45	Prager József	3	4	4	4	4	4	3	4	3	4	3
	Rotter Sándor	3	3	3	-	4	3	3	4	2	4	3
	Rothschild József	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2
	Sattler Oszkár	3	4	3	3	4	4	3	5	4	5	3
	Schercz Lajos	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2
50	Schlesinger Béla	3	3	3	4	4	3	3	4	3	3	3
	Schreiber Mór	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	3
	Schulhof Lipót	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	Skapál Lajos	3	4	3	4	4	4	3	5	3	5	4
	Schwarczenberg Jenő	4	3	2	3	2	3	2	3	3	2	1
55	Szommer Miklós	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Strasser Ödön	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	Véber Sándor	4	4	3	3	3	4	3	4	4	4	3
	Weisz Aladár	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2
	Weisz Gyula	4	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3
60	Weisz László	3	3	2	2	3	3	2	3	3	5	3
	Weisz Lipót	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	Weiszberger Rezső	3	4	3	3	4	4	3	5	3	3	3
	Veiller Vilmos	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	Zapletál Simon	4	3	3	3	4	4	3	5	3	3	3

III. osztály.

	A tanulók nevei	Erk. viselet	Szorgalom	Héber olv.	Biblia ford.	Bibliai tört.	Magyar olv.	Magyar ny.	Német olv.	Német ny.	Számolás	Földrajz	Szépírás
	Augenfeld Rezső	2	4	3	4	3	3	4	4	4	5	4	2
	Berger Jenő	e	l	k	ö	l	t	ö	z	ö	t	t	
	Braun Arnold	2	4	4	2	2	2	4	3	4	5	3	2
	Eichner Izsó	4	5	4	3	4	3	5	3	5	5	5	4
5	Fischl Salamon	2	4	4	2	3	3	4	3	4	4	4	4
	Goldberger Béla	2	3	3	3	3	3	4	3	4	3	3	3
	Gottreich Antal	2	5	4	5	5	4	5	5	5	5	5	3
	Günser Renő	1	4	3	4	4	3	4	3	4	3	4	4
	Haas Hugó	3	4	4	4	4	3	4	3	4	3	4	3
10	Hahn Jenő	2	3	3	3	2	3	3	3	2	3	3	3
	Hahn Ignácz	1	1	2	1	1	1	2	2	1	2	2	1
	Hamburger Sánd. ism.	2	4	3	3	3	3	4	4	4	4	4	3
	Handelsmann Samu ism.	3	3	2	3	3	3	4	3	4	4	4	2
	Heisler Odön ism	2	4	3	2	2	2	4	3	4	4	3	4
15	Herczeg Béla	3	3	2	3	3	2	2	3	3	2	3	4
	Hesz Rezső	4	4	3	3	4	3	4	3	4	4	4	3
	Hirsch Mór	2	4	4	4	3	3	4	3	4	4	3	3
	Hirschl Simon	3	4	3	3	4	2	4	3	4	4	4	3
	Hoch Oszkár	2	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	3
20	Kahn Oszkár ism.	2	4	3	4	4	3	4	3	5	4	4	4
	Kessler Pál	3	4	3	3	4	3	4	3	4	5	4	3
	Kremsier Ignácz	2	3	3	2	3	2	3	3	3	3	2	2
	Kreuzer Ottó	3	3	3	3	3	2	3	3	4	3	4	3
	Kuttner Mór	2	5	4	4	5	3	5	4	5	4	5	3
25	Mandl Oszkár	1	5	3	3	4	3	4	4	5	5	5	3
	Manheim Béla	2	3	3	3	2	3	3	4	4	3	2	3
	Maschanzker Gusztáv	2	3	3	3	2	3	4	3	4	3	3	3
	Mechner Ede	3	4	3	4	4	3	4	3	4	3	4	4
	Mitzki Arnold	2	3	3	4	4	3	-	3	3	2	-	1
30	Neiser Győző	2	3	3	3	3	3	4	3	4	3	2	3
	Neiser Lajos	2	3	2	3	2	2	3	2	3	2	3	2
	Paski Sándor	2	3	2	4	3	3	4	3	4	3	3	3
	Pollák Hugó	3	3	3	3	1	3	3	2	3	3	-	4
	Pollák Miksa	1	3	3	2	2	3	2	3	4	3	3	3
35	Récsei Samu, ö. d	1	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1	1
	Rosenfeld Henrik	1	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	2
	Schulhof Zsigmond	2	4	3	3	4	3	4	3	4	3	4	4
	Schwarz Árpád	3	4	3	3	2	4	4	4	3	5	4	3
	Skopál Antal	2	4	3	3	4	3	4	3	4	5	4	4
40	Spitzkopf Jenő ism.	k	i	m	a	r	a	d	t				

A tanulók nevei	Erk. viselet	Szorgalom	Héber olv	Biblia ford.	Bibliai tört.	Magyar olv.	Magyar ny.	Német olv.	Német ny.	Számolás	Földrajz	Szépírás
Steiner Gábor	2	4	3	4	4	3	4	3	4	4	4	4
Sternberger Samu	3	5	3	4	4	4	4	4	5	5	4	3
Ungár Antal	3	3	3	3	4	3	4	3	3	3	4	3
Ungár Ferencz	2	2	3	2	1	2	3	3	3	2	2	3
45 Weiller Lajos ism.	4	4	3	2	4	3	4	3	4	4	4	2
Weinberger Ernő	3	4	4	4	3	3	3	4	4	4	3	3
Weisz Bertalan	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	2
Weisz Ottó	v	i	z	s	g		m	a	r	a	d	t.
Weisz Samu	2	3	3	3	2	2	4	3	4	2	3	2

IV. osztály.

	A tanulók nevei	Erk. viselet	Szorgalom	Héber olv.	Biblia ford.	Bibliai tört.	Magyar olv.	Magyar ny.	Német olv.	Német ny.	Számtan	Földrajz	Szépirás
	Baum Arthur	3	4	3	4	4	3	4	3	4	4	4	4
	Bölcskey Vilmos	2	4	3	3	3	3	4	3	4	4	4	3
	Bruder Győző	3	3	2	3	3	3	3	3	4	2	4	2
	Deutsch Oszkár	3	3	3	3	3	3	4	3	4	3	3	3
5	Fleiner Aladár	3	4	2	3	3	2	4	3	4	3	4	3
	Fleischhacker Géza	3	3	1	1	2	2	3	3	4	2	3	2
	Frank Manó	3	3	3	3	2	2	3	4	4	1	3	4
	Grünfeld Miksa	3	4	3	4	4	3	4	4	4	4	4	4
	Gsettner Henrik	1	2	2	2	2	2	3	1	1	3	2	2
10	Günsberger Gyula	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2	2	2
	Halphen Jenő	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
	Hirschl Ede	2	4	3	3	3	3	4	3	4	4	4	4
	Hirschl Gyula	3	4	3	3	3	3	4	3	4	4	4	2
	Hirschl Lajos	3	4	3	4	4	3	4	4	4	4	4	4
15	Hoffmann Aladár	2	3	2	3	3	3	3	3	4	3	3	4
	Kertész Pál	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2
	Kessler Jenő	3	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	3
	Kluger Kálmán	3	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4
	Kohn Miksa	k	i	m	a	r	a	d	t				
20	Kohn Vilmos	1	2	2	3	3	2	3	3	3	2	3	3
	Krausz Jakab	2	3	3	3	3	3	4	3	4	4	4	3
	Kreisler Hugó	4	5	4	5	5	4	5	4	5	5	5	4
	Mandlbaum Oszkár	k	i	m	a	r	a	d	t				
	Pollák Dezső	1	2	2	2	3	2	3	2	3	2	3	3
25	Pollák Henrik	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	4	3
	Rausnitz József	2	3	2	2	3	2	3	3	3	3	4	3
	Rechnitzer Lipót	1	1	1	2	2	2	2	2	3	3	2	2
	Rosenfeld Ignácz	3	5	3	4	4	3	5	4	5	4	4	4
	Schlesinger Hugó	2	2	2	2	2	2	3	2	3	2	3	2
30	Schwarz Gyula	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Schwarz Vilmos	3	4	2	3	4	3	4	4	4	3	4	4
	Schwarz Zoltán	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	4	2
	Spitzer Sándor	m	e	g	h	a	l	t					
	Steiner Ignácz	2	2	2	2	2	2	3	2	3	2	3	3
35	Strassberger Miksa	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	4
	Svabach Sándor	2	3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	4
	Schreiber Béla	1	2	1	2	2	1	2	2	3	2	3	2
	Tauber Győző	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Weiller Vilmos	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2	2
40	Weissberger Béla	2	3	2	3	2	2	3	3	3	2	3	3
	Weiss Béla	3	3	4	4	3	3	4	4	4	3	4	4
	Weiss Ernő	2	3	3	3	2	2	3	2	3	2	3	3
	Weiss Rezső	k	i	m	a	r	a	d	t				
	Weiss Samu	k	i	m	a	r	a	d	t				
45	Vuckič János, g. k.	1	2			2*	1	2	1	2	1	2	2

* Hittan.

B) Polgári iskola.

IX. Tantestület.

Bún Samu, igazgató, tanitotta a 3. osztályban a szépirást, heti 3 órában.

Altmann Mór, polg. iskolákra képesitett tanár, okl. torna-tanár; tanitotta a német nyelvet az 1—4. osztályban, a földrajzot a 3. és 4. osztályban, heti 24 órában. — Működésének évei 11, ez intézetnél 10.

Kellert Lajos, okl. tan., tanitotta a hittant az 1—4. osztályban, a természetrajzot az 1—3, a szépirást az 1—2. osztályban heti 26 órában — Működésének évei 30, ez intézetnél 25.

Kertész József, polg. iskolákra képesitett tanár, tanitotta a magyar nyelvet az 1—4. osztályban, a földrajzot az 1. és 2. osztályban a történelmet a 3. és 4. osztályban, az éneket az 1—4. osztályban, heti 28 órában. — Működésének évei 7, ez intézetnél 3.

Schwarz Mór, polg. iskolákra képesitett tanár, tanitotta a mértant, mértani és szabadkézi rajzot az 1—4. osztályban, a szépirást a 4. osztályban, heti 26 órában. — Működésének évei 4, ez intézetnél 2.

Vidor Salamon, középiskolákra képesitett tanár, tanitotta a számtant az 1—4, a természettant a 4. osztályban, heti 15 órában. — Működésének évei 1.

Hitoktató:

Pichler Pál, róm. kath. lelkész, a róm. kath. tanulók hitoktatója.

X. A polgári iskola tanterve

I. Hittan.

(A lefolyt évben előadott tananyag.)

I. o s z t á l y, hetenkint 3 óra.

a) Bibliafordítás. Mózes IV. könyvéből 11. 12, 13, 14, 15, (37—41) 16, 17, 22, 22, 23, 24. szakasz
b) Imafordítás: asztali ima, Hallel.
c) Történet: a birák, a királyok az első templom lerombolásáig.

II. o s z t á l y, hetenkint 3 óra.

a) Bibliafordítás: Mózes V. könyvéből 1, 2 (1—10) 3 (8—22) 4, 5, 6, 11, 12, 14, 15, 16.
b) Imafordítás: az ujévi ima
c) Történet: a perzsa, görög és római uralom.

III. o s z t á l y, hetenkint 3 óra.

a) Bibliafordítás: Mózes V-ik könyvéből: 29, 30, 31, 32, 33, 34.
b) Imafordítás: Az engesztelő napi ima, a reggeli isteni tiszteletnél használt zsoltárok.
c) Történet: a második templom.

IV. o s z t á l y, hetenkint 3 óra.

a) Az imakönyvből végzett tananyag ismétlése, a péntek esti isteni tisztelet alkalmával használt zsoltárok. Szemelvények a példabeszédek könyvéből.
b) A zsidók Magyarországban.

II. Magyar nyelv és irodalom.

C z é l:

a) A nyelvtan alapos ismerete és azon jártasság megszerzése, hogy a tanuló oly tárgyakról, melyek tapasztalata és tanulmányai körébe esnek, világosan és szabatosan tudjon szólni és stiláris ügyességgel irni.
b) Irodalmi művek olvasásán és fejtegetésén alapuló ismerete a magyar irodalom fejlődésének.

I. o s z t á l y, hetenkint 5 órán.

a) Elbeszélő prózai és költői olvasmányok, különösen a népmese, népmonda, magyar történeti monda, a klasszikus mythos és néprajz köréből.

Értelmes és kellően hangsúlyozott olvasás; az olvasmányok tartalmának megmagyarázása, ugyancsak az olvasmányok tartalmának szabadon való elbeszélése; könyv nélkül tanult versek szavalása.

b) Nyelvtan: Egyszerű mondat és mondatrészek, fő- és mellékmondat megkülönböztetése. — Mondattani alapon a teljes alaktan, tekintettel a hangtani módosulásokra. — Szóképzés, gyakorlatilag szócsoportok egybeállításával: az előképzők.

c) Kéthetenkint legalább egy irásbeli iskolai vagy házi dolgozat. Ez által főleg a nyelvtant és a helyes irás gyakorlását kell szem előtt tartani; a feladat felfogására a gyermeket az iskolában élő szóval gondosan elő kell készíteni.

Tankönyv: *Hoffmann Mór,* m. olvasókönyv I., magyar nyelvtan. Tanár: Kertész József.

II. osztály, hetenkint 5 órán.

a) Olvasmányok és azoknak feldolgozása, mint az I. osztályban.

b) Nyelvtan: összetett szerkezetű mondatok taglalása és szerkesztése; mellé- és alárendelt mondatok viszonyának ismertetése. A szókötés (a határozók, úgynevezett igekiegészítők tana). — Szóképzés. Synonymák egybeállitása és magyarázata az olvasmány alapján.

c) Kéthetenkint egy irásbeli iskolai vagy házi dolgozat, mely által a nyelvtan gyakorlásán kivül a feladatot ki kell terjeszteni az olvasmány egyes részleteinek vagy a költői elbeszélés tartalmának, — miután azt az iskolában szabad szóval elmondták, — irásban való előadására is.

Tankönyv: *Hoffmann Mór*, m olvasókönyv, m. nyelvtan. Tanár: Kertész József.

III. osztály, hetenkint 4 órán.

a) Egészet alkotó történelmi olvasmányok, pl. Szalay László: A tatárjárás Magyarországon 1241—1243-ban Elbeszélő költemények.

b) A magyar nyelvtan rendszeres áttekintése. A hangsulyos vers ismertetése.

c) Kéthetenkint egy irásbeli iskolai vagy házi dolgozat; tárgyát az iskolai olvasmánynyal kell kapcsolatban tartani, feldolgozása módját élő szóval előbb meg kell próbáltatni.

Tankönyv: *Gyertyánffy-Kis*: m. olvasók; *Király P.,* rendsz m. nyelvtan. — Tanár: Kertész József.

IV. osztály, hetenkint 3 órán.

a) Nagyobb epikus olvasmány, pl. Arany Toldija. Az olvasmány tartalmának megértésén kivül a mű szerkezetét s a költői stilus sajátságait is meg kell világitani.

Prózai olvasmány: leirások, u. m. tárgy- és jelenetrajzok, jellemrajzok, könnyebb életrajzok (Plutarchos-félék vagy oly formában irottak.)

b) A stilus általános törvényei. (A nyelv tisztasága és szabatossága; egyszerü és szép stilus) A prózai és a költői stilus különbségei tüzetesen, tekintettel a közéletben előforduló fontosabb ügyiratokra. — A mértékes vers ismertetése.

c) Kéthetenkint egy irásbeli iskolai vagy házi dolgozat, melyben a költői olvasmány tartalmát vagy kisebb leirásokat, elmélkedéseket, me-

lyekhez az iskolai olvasmány nyujtja az anyagot, kell irásba foglalni. Feldolgozásuk módját élő szóval előre ki kell fejtetni.

Tankönyv: *Környei—Gyulai*, irálytan, *Lehr A.*, Toldy magyarázata.

III. Német nyelv.

Czél:

a) Biztos nyelvtani ismereten alapuló lehető legteljesebb elsajátitása a német nyelvnek.

b) Azon képesség, hogy a tanuló valamely az oktatás köréből vett tárgyról német nyelven helyesen irni és beszélni tudjon.

I. osztály, hetenkint 5 órán.

a) Folyó és értelmes olvasás: az olvasmányok tartalmának megmagyarázása s szabad elbeszélése.

b) Olvasmány alapján: egyszerű és bővitett mondatok, a mondatrészek.

Ezek alapján a beszédrészek, a név- és igeragozás és a szóképzés elemei.

c) Forditások magyarból németre és viszont, helyesirási gyakorlatok.

Kéthetenkint egy irásbeli dolgozat.

Tankönyv: *Jausz*: Deutsches Lesebuch IV., *Bún* Deutsches Sprachbuch II. — Tanár: Altmann M.

II. osztály, hetenkint 5 órán

a) Olvasás mint az első osztályban.

b) Összetett mondatok taglalása és alkotása; a szótan befejezése, mondattan és szóképzés kiegészitése.

c) Helyesirási gyakorlatok; kisebb elbeszélések és leirások.

Kéthetenkint egy irásbeli dolgozat.

Tankönyv: *Jausz*, deutsches Lesebuch IV., *Bún*, deutsches Sprachbuch. II. Tanár: Altmann M.

III. osztály, hetenkint 5 órán.

a) Költői és prózai olvasmányok a görög-római és magyar történelemből; kisebb jellemrajzok; olvasmányok a természettudomány köréből.

b) A szó- és mondattan rendszeres ismétlése mellett a szóképzéstan.

c) Elbeszélések, leirások, költemények áttétele kötetlen beszédbe; levelek.

Kéthetenkint egy irásbeli dolgozat.

Tankönyv: *Jausz*, deutsches Lesebuch V., *Bún*, deutsches Sprachbuch II. Tanár: Altmann M.

IV. osztály, hetenkint 5 órán.

a) Nagyobb prózai és költői szemelvények olvasása tekintettel az ismertebb német költőkre és irókra.

b) Olvasmányok alapján: a költői irásművek fontosabb nemei és a német verstan elemei. A német nyelvtan rendszeres ismétlése.

c) Önálló irásbeli dolgozatok; polgári ügyiratok szerkesztése. Kéthetenkint egy irásbeli dolgozat.

Mind a négy osztályban megfelelő költemények emlézése a tanórában történt kellő előkészités és tárgyalás után.

Tankönyv: *Jausz*, deutsches Lesebuch V.

4. Szám- és mértan.

Czél.

Biztosság és ügyesség a számolási müveletek végrehajtásában, jártasság a polgári életben előfordu ó mindenféle körülményekhez alkalmazott szám és mértani feladványok megfejtésében.

A geometriai fogalmak és alapigazságok megértése, módszeresen vezetett szemlélet és rajz útján

I. osztály, hetenkint 5 órán.

a) Számtan. A tizes számrendszer. A négy számolási művelet egész számokkal s tizedes törtekkel. A tört mint hányados és viszony; közönséges törtekkel való számolás — A hazai mértékek ismertetése; időszámitás.

b) Mértan. Planimetriai elemek. (Pontok, vonalok és szögek fekvési és mérési viszonyai. A legfontosabb sik idomok tulajdonságai és alakitása, u. m. három, négy és sokszög, különösen a szabályos és a kör. Az idomok összeillősége, symmetriája, hasonlósága és a terület meghatározása. A kerülék és néhány görbe vonal).

Tankönyv: *Močnik-Schmidt*, számtan I, a geometriai elemei. Tanárok: Vidor S. és Schwarz M.

II. osztály, hetenkint 3 órán.

a) Számtan. Számolási röviditések, számtani műveletek korlatolt pontossággal. Az arányosság fogalmának fejtegetése. — Egyszerü hármasszabály; az olasz számolásmód. Mértani viszonyok és arányok elemei. — Százalék számitás.

c) Mértan. Stereometriai elemek (A sik. Az egyenesek és sikok absolut és relativ fekvése, lapszög és szögletek. A legfontosabb testek tulajdonságai és hálózata, u. m hasáb, gula, szabályos testek, henger, kúp, gömb. A testek összeillősége, symmetriája, hasonlósága, felszinének és térfogatának meghatározása. Testminták készitése,)

Tankönyv: *Močnik-Schmidt*, számtan I, a geometria elemei. — Tanárok: Vidor S. és Schwarz M.

III. osztály. hetenkint 4 órán.

a) Számtan. Összetett hármasszabály. Kamatszámolás. — Határidőszámolás. Láncszabály. Az arányos osztás Elegyitési feladatok.

b) Mértan. Constructiv planimetria·

A) Egyszerü vonalu idomok. Az összeillőség symmetriája, hasonlóság és területmeghatározás kibővitése s az idevágó fontosabb constructiv feladatok.

B) Görbevonalu idomok A körtan kibővitése s az idevágó constructiv feladatok.

A geometria alkalmazása a rajzolásnál és mérésnél.

(Mindezeket, valamint a IV. osztály számára kiszabottakat is, a polgári iskola feladatához mért kellő rövidséggel, azonban kellő alapossággal kell tanitani.)

Tankönyv: *Mocnik-Schmidt*: számtan II, a geometria elemei. — Tanárok: Vidor S. és Schwarz M.

IV. osztály, hetenkint 4 órán.

a) Számtan. A hazai, valamint a legfontosabb külföldi pénzrendszerek ismertetése átszámitásokkal. — Árfolyamszámitás. Lerovás és váltóleszámitolás. Váltókémlés alapja. — Az ellentett szám, — a hat első alapmüvelet betükkel. Első foku egyenletek egy ismeretlennel

b) Mértan. A tér felmérése és területe kiszámitása A térfogat felmérése és köbtartalma kiszámitása, alkalmazva ezt a töltések, földkiásások, épületek falai köbtartalmának kiszámitására.

Tankönyv: *Lengyel S.* számtan II. rész, I. füzet, *Mocnik-Schmidt*, a geometria elemei. — Tanárok: Vidor S. és Schwarz M.

5. Természetzajz.

Czél:

Az ásvány, növény, állat fontosabb csoportjainak szemlélésén és összehasonlitásán alapuló ismerete, kapcsolatban a növényi és állati szervezet működésének ismertetésével.

I. osztály, hetenkint 3 órán.

a) Téli hónapokban az ásványtanból egyes osztályok alapjellemeivel biró, a mezei gazdasági, különösen az ipari és kereskedelmi ismeretek alapjául szolgáló ásványok példányain szemléltetendők azok ismertető jegyei, találási helyök és hasznuk.

b) Tavaszi és nyári hónapokban egyes seregeket jellemző, azonban a mezei gazdaságban, az iparban és kereskedelemben használtatni szokott növénypéldányokon keresendők fel a növények ismertető jegyei, növési helyök és hasznuk.

Tankönyv: *Róth S.* az ásvány-, kőzet- és földtan elemei, Tanár: Kellert L.

II osztály, hetenkint 3 órán.

Egész éven át az állatok főbb osztályaiból, az alapjellemmel biró, egyszersmind a mezei gazdaságban, az iparban és a kereskedelemben használtatni szokott állatpéldányokon tanitandók az állatok ismertető jegyei, tartózkodási helyök, táplálkozási és szaporodási módjuk, sajátságaik, általános és különös hasznuk; az állati rendszer főbb alapvonalai áttekintésével s az állatoknak analytikai úton való meghatározásával.

Az állatcsoportok szervezete s életfolyama rövid vonásokban mindig alkalmilag ismertetendő.

Tankönyv: *Róth S.* az álattan elemei. — Tanár: Kellert L.

III. osztály, hetenkint 3 órán.

a) Téli hónapokban az ásványtani ismeret kibővitendő a kőzettannal s a geologia alapvonalaival.

b) Tavaszi és nyári hónapokban, a növénytani ismeret a növények meghatározása utján bővitendő s minden alkalommal ismertetendő a növények szervezete és életfolyamata.

c) Röviden egybe kell vettetni a föld terményeinek kapcsolatban állását egymással s igy egybefoglalni földünk természetrajzát.

Tankönyv: *Róth S.*, az ásvány-, kőzet- és földtan elemei, a növénytan elemei. — Tanár: Kellert L.

6. Természettan.

IV. osztály, hetenkint 3 órán.

A testek általános tulajdonságai. A testek mozgása. Az erők és azok súlyegyene. A munka. A gépek

Tankönyv: *Greguss - Berecz*, természettan. — Tanár: Vidor S.

7. Földrajz.

Czél:

A föld természeti és állami viszonyainak ismerete, különös tekintettel hazánkra.

I. osztály, hetenkint 2 órán.

A magyar osztrák monarchia földrajza, különösen Magyarország földrajza, az osztrák tartományoknak csak általános áttekintése, kiválólag az első természeti viszonyai. (Az országok természeti viszonyainak ismertetéséhez füződnek a topografiai főbb adatok, városok és vidékek néprajza, a lakosok főbb foglalkozásának ismertetésével, nemkülönben a föld és kőzet főbb nemeinek, a jellemző növények és állatoknak lehetőleg szemlélet útján való ismertetése, szem előtt tartva a természetrajz tanitásával való kapcsolatot.)

Tankönyv: *Hunfalvy – Schneider:* földrajz I. — Tanár: Kertész J.

II. osztály, hetenkint 2 órán.

Európa bővebb és Azsia összébb vont ismertetése oly módon, mint az első osztályban, kapcsolatban a statisztikával.

Tankönyv: *Hunfalvy—Schneider*, földrajz II. — Tanár: Kertész J.

III. osztály, hetenkint 2 órán.

Amerika bővebb, Afrika és Ausztrália összébb vont ismertetése, az előbbi osztályokban megállapitott módon, tekintettel a felfedezések történelmének főbb mozzanataira, kapcsolatban a statisztikával.

Tankönyv: *Hunfalvy— Schneider*, földrajz III. — Tanár: Altmann M.

IV. osztály, hetenkint 2 órán.

a) A három első osztályban tanult földrajzi ismeretek együvé foglalása és az egész áttekintése.

b) A mathematikai és physikai földrajz elemei s földabroszok készitése.

Tankönyv: *Kozma Gy.*, általános földrajz. — Tanár: Altmann M.

8. Történelem.

Czél:

a) Hazánk művelődési történelme, a társadalmi viszonyok és a törvényhozás ismertetésével.

b) Európa és Amerika történelme azon korszakainak ismerete, melyekből a művelt népek jelen állása megérthető.

III. osztály, hetenkint 2 órán.

A magyarok történelme oly rövid áttekintésben, hogy egy év alatt az egészen át lehessen menni; Magyarország politikai földrajzának oly módon való áttekintésével, hogy az ország különböző korszakokban volt állapotát, a tanuló a történelemmel kapcsolatosan megismerje.

Tankönyv: *Mangold L.*, Magyarország története. — Tanár: Kertész J.

IV. osztály, hetenkint 3 órán.

Európa történelme Amerika felfedezéséig. Kiemelendők a tanitás folyamán: A keleti népek művelődési viszonyainak rövid ismertetése után a görögök és rómaiak történelme főbb vonásaiban. — A kereszténység eredete és terjedése. A népek nagy vándorlása és annak folytán alakult uj államok. Az izlam eredete és terjedése. A pápaság uralma és a keresztes hadak. A középkori viszonyok bomlása. Az idetartozó földabroszok használásval és a szükséges földrajzi felvilágositásokkal

Tankönyv: *Mangold L.*, világtörténet. — Tanár: Kertész J.

9. Rajzolás.

Czél:

A szabadkézi rajzolás gyakorlása mellett a szerkesztő sikmértan és vetülettan alapfeladványainak ismerete s ezeknek mindkét irányban alkalmazása.

I. osztály.

a) Szabadkézi rajz. hetenkint 2 órán.

Előkészités a rajzolásra. Egyenes vonalak, görbe vonalak s ezekből összetett egyszerü diszitmények.

Sikmértani idomok. — Egyszerü mértani testek, sodrony- és teljeslapu mintákról (távlati rajz) árnyékolással is.

Az előadás mérve szerint a mintázás kezdete.

b) Mértani rajz, hetenkint 2 órán.
Szerkesztő síkmértan elemei (eszközökkel)
Tanár: Schwarz Mór.

II. osztály.

a) Szabadkézi rajz, hetenkint 2 órán.
Fali táblára előrajzolt ábrákról, fali nagy képekről; ékitmények elemei. Fokozatos előhaladás a mintázásban.
b) Mértani rajz, hetenkint 3 órán.
Vetülettan elemei: a pont, vonal siktérbeli helyzetének meghatározása, egymáshoz való viszonya.
Tankönyv: *Adámovich*, ábr. mértan. — Tanár: Schwarz Mór.

III. osztály.

a) Szabadkézi rajz, hetenkint 2 órán.
Görög, később középkori és keleti stilü ékitmények rajzolása és szinezése lapmintákról. Összetettebb ékitmények féldomboru mintákról. Mintázás.
b) Mértani rajz, hetenkint 2 órán.
A vetülettan ismétlése és folytatása: síkok által határolt s görbe felületü rendes mértani testek ábrázolása. Árnyékszerkesztés. A látkép (perspektiva) szerkesztése.
Tankönyv: *Adámovich*, ábr. mértan, — Tanár. Schwarz Mór.

IV. osztály.

a) Szabadkézi rajz, hetenkint 2 órán.
Ékitmények domborművekről, virág és emberi fej s testrészek rajzolása domború mintákról. A renaissance stil alapvonalai.
Mintázás
b) Mértani rajz, hetenkint 2 órán.
Lépték (mérték) szerinti rajzolás. A mértani rajz alkalmazása az épitészeti szerkesztés különösen azon ágaira, melyek a müasztalosságban, lakatosságban vagy az agyagiparban e tekintetben előfordulnak.
Tanár: Schwarz Mór.

10. Éneklés.

I. és II. osztály, hetenkint 1—1 órán.

Létrák. Gyakorlatok különböző alaphangból, chorálok és népdalok. A könnyebb hangnemekből négy kemény s ezzel kapcsolatos négy lágy kargyakorlatok magyar népdalokból.
Tankönyv: *Goll I.*, Polyhymnia, *Bartalus I.*, Éneklő ABC. — Tanár: Kertész J.

III. és IV. osztály, hetenkint 1—1 órán.

A következő nyolcz kemény és nyolcz lágy hangnem ; — továbbá kisebb beosztásé művészibb hangjegyek és diszitmények használata. — Kargyakorlatok magyar népdalokból.

Tankönyv: *Goll I.*, Polyhymnia, *Bartalus I.*, Éneklő ABC. — Tanár: Kertész J.,

11. Testgyakorlat.

I., II., III. és IV. osztály, hetenkint 1—1 órán.

a) A rendgyakorlatokban a sorok mozgásának többféleségét kifejtik, a menés, futás nehezebb nemei mellett gyakorolják a sorfordulatokat, sorkanyarodásokat és a sorok mozdulatának összeállásának és kifejlésének különféle nemeit.

b) A szabadgyakorlatok különféle nemeit stb.

Általános órabeosztás.

		I.	II.	III.	IV.	Összesen
		osztály				
1.	Hit- és erkölcstan	3	3	3	3	12
2.	Magyar nyelv és irodalom . .	5	5	4	3	17
3.	Német nyelv	5	5	5	5	20
4.	Számtan	3	3	3	3	12
5.	Mértan	2	2	1	1	6
6.	Természetrajz	3	3	3		9
7.	Természettan				3	3
8.	Földrajz	2	2	2	2	8
9.	Történelem			2	3	5
10.	Szabadkézi rajz	2	2	2	2	8
11.	Mértani rajz	2	3	2	3	9
12.	Szépirás	3	2	3	2	11
13.	Éneklés	1	1	1	1	4
14.	Testgyakorlat	1	1	1	1	4
		32	32	32	32	128

XI. Érdemsorozat.

I. Osztály.

Osztálytőnök: KELLERT LAJOS.

	A tanulók nevei	Hittan	Magy. ny.	Német ny.	Számtan	Mértan	Termész. rajz	Földrajz	Szabk. rajz.	Mértani rajz	Szépírás	Testgyakorl.	Ének	Magaviselet	Szorgalom
	Adler Gyula	3	3	3	3	3	3	2	3	3	1	2	2	2	3
	Auszterweil Vilmos	3	4	3	4	4	3	4	3	3	2	2	3	2	4
	Berger Dezső	2	2	3	1	1	2	2	3	3	3	3	3	2	2
	Berger Lipót	3	4	3	3	4	3	3	3	3	3	3	2	2	3
5	Berger Mór	3	4	3	2	3	3	4	3	3	3	2	2	2	4
	Blauhorn Emil	1	2	1	1	1	2	2	3	3	2	2	2	1	1
	Blühweisz Győző	2	2	2	1	2	2	2	1	1	2	2	2	1	1
	Buksz Manó	2	2	3	1	3	3	3	3	3	3	2	3	2	2
	Deutsch Jakab	1	2	1	2	1	1	2	1	1	2	2	1	1	1
10	Deutsch Sándor	2	3	4	3	2	2	3	1	1	2	3	2	2	3
	Fischl Jenő	2	2	3	2	3	2	2	3	3	2	2	2	3	2
	Glaser Lajos	2	2	4	1	2	2	3	3	3	3	2	2	2	3
	Goldberger Vilmos	2	2	3	4	4	3	3	3	3	2	2	3	2	3
	Günser Arthur	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	2	2	2	3
15	Heisler Ignátz ism.	1	2	2	1	1	2	2	1	1	2	2	1	2	2
	Hirschler Miksa	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
	Hoch Imre	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
	Kohn Lajos	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3	2	2
	Kohn Miksa	2	2	3	4	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3
20	Kondor Dezső	1	2	2	3	3	1	2	3	3	2	2	2	1	2
	Kollmann Sándor	1	2	2	3	1	1	1	1	1	2	2	3	1	1
	Kluger József	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	3
	Klüger Pál	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2	1	2
	Krausz Ignácz ism.	1	2	2	3	2	1	2	1	1	2	fm	3	1	2
25	Krausz Leo	2	3	2	3	3	2	3	3	3	2	2	2	1	2
	Kürschner Mór	3	4	3	4	4	4	3	4	4	3	3	3	2	4
	Kusevics Pál r. k ism.	1	3	3	3	4	3	3	3	3	2	2	2	2	3
	Lausch Lajos	3	3	3	2	4	3	3	2	2	3	2	2	1	3
	Liditt Samu	2	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	2	1	3
30	Mayer Gyula	2	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2	2	2	3
	Menczer Andor	1	2	1	2	1	1	1	2	2	2	2	2	1	1
	Milhofer Ernő	2	4	3	4	3	2	3	3	3	2	3	3	2	3
	Moses Miksa	3	3	2	3	3	3	3	1	1	2	2	3	1	2
	Neufeld Rezső, ö. d.	1	1	2	1	1	1	1	2	2	2	2	3	1	1
35	Paunz Alfred	2	2	3	3	3	2	2	3	3	4	fm	3	2	2
	Radó Gyula	2	1	3	1	2	1	1	3	3	3	2	1	1	2
	Reinitz Lajos	1	2	3	3	3	1	3	2	2	1	2	2	2	3
	Richter Vilmos ism.	2	2	2	3	2	1	2	2	3	3	2	2	1	2

A tanulók nevei	Hittan	Magyar ny.	Német ny.	Számtan	Mértan	Természetr.	Földrajz	Szabk. rajz.	Mért. rajz	Szépirás	Testgyakorl.	Ének	Magaviselet	Szorgalom
Rosenberger József	1	3	3	2	3	1	3	2	1	2	2	2	1	1
40 Sattler Rezső	2	3	3	3	3	2	2	3	3	2	2	3	2	3
Schönbaum Mór	2	3	2	1	3	3	3	1	1	2	2	3	1	2
Schwarcz Ferencz	3	4	3	3	3	3	4	3	3	3	2	2	2	3
Spitzer Dezső	1	3	2	2	3	1	2	3	3	2	2	2	1	2
Steiner Robert	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	3	1	2
45 Steinberg Ferencz	2	3	2	2	3	1	3	3	3	3	2	2	2	2
Weinstingl Samu	1	3	3	2	3	3	3	3	3	2	3	2	2	2
Weisz Adolf ifj.	3	4	4	4	4	3	4	4	4	3	3	2	2	4
Weisz Adolf id.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	1	2	3
Weisz Arthur	2	3	3	4	3	3	3	3	3	3	2	3	2	3

Kimaradtak: Eichner Sándor ism. Löbl Béla ism.

II. Osztály.

Osztályfőnök: KERTÉSZ JÓZSEF.

	A tanulók nevei	Hittan	Magyar ny.	Német nyelv	Számtan	Mértan	Term. rajz	Földrajz	Szabadk. r.	Mértani rajz	Szépírás	Ének	Testgyakorl.	Magaviselet	Szorgalom
	Armuth Arnold	2	1	2	1	1	2	1	1	1	2	1	3	1	1
	Arnstein Adolf	1	2	3	3	3	2	2	3	3	2	3	3	2	3
	Bachrach Béla	3	3	2	3	3	2	2	1	2	2	3	2	2	3
	Berger Ignácz	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1
5	Bonyhádi Samu	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Burger Arnold	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	3	2	2	1
	Deutsch Aladár	3	4	3	4	3	3	3	2	3	3	2	3	3	4
	Deutsch József	2	3	3	2	3	2	3	3	2	2	3	3	2	3
	Fischer Ferencz	2	1	1	2	1	1	1	3	2	2	3	2	1	1
10	Goldschmidt Arnold	2	2	2	2	2	1	1	2	2	2	1	2	1	1
	Gottreich Aladár	3	4	3	4	4	3	3	3	3	3	2	2	2	4
	Gróf Miksa	1	2	2	3	2	2	2	2	2	1	2	3	1	2
	Grosz Kálmán	2	2	3	3	2	1	2	2	2	2	3	3	2	2
	Grünfeld Ferencz	2	3	2	2	2	2	3	3	2	3	3	3	2	3
15	Grünwald Lajos	2	3	2	2	4	2	3	3	4	2	2	3	1	3
	Günsberger Gyula	2	4	3	3	4	2	3	3	4	2	2	2	2	4
	Handlei Sándor	3	3	4	3	4	4	3	4	4	3	3	4	3	4
	Hirschl Ödön	3	4	3	4	3	3	3	1	3	3	2	1	3	3
	Kellermann Béla	1	3	3	3	2	3	3	3	2	3	3	3	2	3
20	Kohn Dezső	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1
	Korein Jenő	2	3	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2
	Krausz Zsigmond, ö. d.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1	1
	Kremsier Ernő	3	3	3	3	3	3	3	2	3	1	3	3	1	3
	Lichtenstein Zsigmond	3	3	4	4	3	2	2	3	3	3	2	2	2	3
25	Mandler Oszkár	3	2	1	3	3	2	2	1	3	2	2	2	1	2
	Márkusz Jenő	2	2	3	1	3	2	2	2	2	3	3	-	2	2
	Marton Aladár	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	1	2
	Menczer Rezső	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	1	1
	Miltényi Ignácz r. k.	2	3	4	3	4	2	3	3	4	3	3	2	2	3
30	Nádor Lipót	3	3	3	2	3	2	1	2	3	2	3	2	2	2
	Pollák Bernát	3	2	2	3	2	2	2	2	2	3	2	2	1	2
	Rosenfeld Miksa	3	3	4	3	4	3	3	2	3	1	1	3	2	3
	Rosner Miksa	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	2	2	3
	Schlesinger Lajos	2	3	3	3	3	2	3	2	3	1	3	2	2	2
35	Schönfeld Miksa	1	2	2	2	2	1	1	2	2	1	2	2	1	1
	Schoszberger Samu	1	3	3	1	3	2	2	3	3	1	2	2	2	2
	id. Schwarcz Miksa	2	2	2	2	3	1	2	1	2	3	2	2	2	2
	ifj. Schwarcz Miksa	1	2	2	2	2	1	2	2	2	2	3	2	2	2

A tanulók nevei	Hittan	Magyar ny.	Német ny.	Számtan	Mértan	Term. rajz	Földrajz	Szabadk. r.	Mértani rajz	Szépírás	Ének	Testgyakorl.	Magaviselet	Szorgalom
Sohár József r. k	2	3	3	4	4	3	3	3	4	3	3	1	1	3
Stettler Samu	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1
Weiner Emil	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Weiner Mór	2	2	2	1	2	1	1	2	2	2	2	2	1	1
Weisz Aladár	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	-	2	2
Weisz József	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	3	2	1	1
Weisz Náthán	3	3	2	1	2	2	3	3	2	3	2	3	1	2
Zapletál Ödön	2	3	3	3	4	2	3	3	4	2	2	3	2	3

Kimaradt: Guttmann Győző

III. Osztály.

Osztályfőnök: ALTMANN MÓR.

	A tanulók nevei	Hittan	Magyar	Német	Számtan	Mértan	Term. rajz.	Földrajz.	Történelem	Szabk. rajz	Mért. rajz.	Szépírás	Ének	Testgyakorl.	Magaviselet	Szorgalom
	Adler Lajos	3	3	3	4	3	3	3	3	3	4	2	3	1	2	3
	Augenfeld Dezső	3	4	3	4	4	3	3	4	2	4	2	3	2	2	2
	Berger Jenő	3	3	3	1	3	3	3	3	1	2	2	3	3	2	3
	Berény Arpád ism.	2	3	3	3	3	2	3	2	3	3	2	3	2	2	3
5	Röhm Emil	3	2	3	1	1	3	2	1	2	1	2	3	2	2	2
	Braun Jenő	3	2	3	1	3	3	3	2	2	2	1	2	fm	2	2
	Bún József	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	2	1
	Eislitzer Béla	2	2	2	2	3	2	1	2	1	3	2	3	3	1	2
	Flesch Rezső	1	3	2	2	3	2	2	2	3	2	2	3	2	1	2
10	Gibs Gusztáv	v	i	z	s	g.		m	a	r	a	d	t			
	Glaser Rezső	2	2	3	3	3	2	2	3	2	2	1	2	2	2	2
	Grosz Géza	2	2	2	2	2	2	2	2	1	3	2	3	2	2	2
	Grosz Zsigm.	2	2	4	2	4	3	3	3	3	4	3	2	3	2	3
	Grünwald Ede	2	3	2	2	4	2	2	2	2	4	3	3	3	1	3
15	Hirschel Rezső	2	2	2	2	1	2	1	2	1	2	2	fm	fm	2	2
	Hoch Géza, ism.	2	3	3	2	2	1	3	2	1	2	2	1	3	2	2
	Kohn Adolf	1	2	2	3	3	2	2	2	3	3	1	3	2	1	2
	Kohn Ottó	3	3	1	2	1	1	1	2	1	2	2	3	2	2	2
	Krausz Oszkár	2	2	2	2	2	2	2	1	3	3	2	1	2	1	2
20	Kremsier Gyula	1	1	2	2	2	1	2	1	2	2	2	2	2	1	1
	Leitner Ernő	3	3	3	4	3	3	3	3	2	4	3	3	1	2	4
	Löw Jenő	1	1	1	2	2	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1
	Löwy Ignácz	2	3	3	2	3	2	3	4	2	3	2	2	2	2	3
	Löwy József	1	2	2	3	2	1	1	1	2	2	2	1	2	1	1
25	Marton Miksa, ism.	3	3	3	3	3	2	4	4	3	3	2	2	3	2	2
	Maulwurf Gyula	2	2	2	3	3	2	2	2	3	3	2	3	2	2	2
	Neuwald Zsigm., ö. d.	1	2	2	2	2	1	2	1	2	2	2	3	2	1	1
	Nyitrai Lajos	2	2	4	2	2	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2
	Rosenberg Salamon	2	2	2	1	1	1	2	1	1	1	1	3	1	1	1
30	Schlesinger Ferencz	2	1	2	1	1	2	2	1	fm	1	2	3	2	1	1
	Schreiber Ignácz	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	2	fm	2	2
	Strém Odön	2	2	4	2	3	3	4	2	3	3	2	3	fm	3	3
	Strausz Lajos	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1
	Singer Kálmán	1	2	1	3	2	1	1	1	2	2	1	1	3	1	1
35	Walder Jakab	1	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	2	3	1	2
	Weisz Bódog	2	2	2	2	3	2	2	3	3	3	2	1	2	2	2
	Weisz Lipót	3	3	3	2	3	3	3	3	1	3	2	3	2	2	3

Kimaradtak: Beck Henrik, Groág Jenő és Steiner Arpád.

IV. Osztály.

Osztályfőnök: SCHWARCZ MÓR.

	A tanulók nevei	Hittan	Magyar ny.	Német ny.	Számtan	Mértan	Természettan	Földrajz	Történelem	Szabk. rajz	Mért. rajz.	Szépirás	Ének	Testgyakorl.	Magaviselet	Szorgalom
	Armuth Mór	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	3	2	2	2	1
	Beck Sándor	1	2	2	3	3	3	1	1	2	3	2	1		2	2
	Bischitzky Jakab	1	2	2	3	3	3	2	2	2	3	2	1	2	2	2
	Blühweisz Heinrik	2	3	2	3	3	2	2	2	1	3	1	2	1	1	2
5	Deutsch János	1	1	2	2	3	2	1	2	2	3	3	2		1	2
	Grünhut Rezső	2	1	2	2	3	2	2	1	1	2	2	2	1	1	1
	Günser Jenő	2	3	3	3	4	4	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Hirschel Salamon	1	2	2	2	2	1	1	2	1	2	3	2	2	1	1
	Hirschel Fülöp	1	2	1	2	2	2	1	1	1	2	1	2	1	2	1
10	Hirschsohn Lipót	3	3	2	2	3	3	2	3	1	3	1	2		1	2
	Hoch Sándor	1	1	2	3	3	2	1	1	1	2	3	1	1	1	1
	Kohn Albert	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1
	Krauss Simon	2	2	2	2	3	2	1	2	1	2	1	2	2	1	2
	Löwy Vilmos, ö. d.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	2	2	1	1
15	Major István r. k.	1	1	3	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1
	Neumann Alfred	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1
	Rechnitzer Gyula	1	2	2	3	3	2	2	1	2	3	3	2	1	1	1
	Rosenfeld János	2	3	3	3	3	3	1	3	2	3	2	2	1	2	2
	Szauer Arthur	2	2	2	3	3	3	2	2	2	3	1	1	1	2	2
20	Schertz József	2	3	2	2	3	3	2	3	1	2	3	3	1	2	2
	Schwarcz Pál	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	3	2	1	1
	Weisz Ede	2	2	2	3	3	3	2	2	2	3	1	3		1	1

Kimaradtak: Braun Lajos, Bruder Albert.

XII. Iskolai takarékpénztár.

Osztály	A tanulók száma	A betevők száma	Betett összeg	Kamat	Összesen	Kivett összeg	A pénztár állapota az év végén	A kezelő neve
Polg. isk. I.	51	29	57 42	— —	57 42	21 12	36 30	Kellert Lajos
„ „ II.	46	28	101 11	— 64	101 75	101 75	— —	Kertész József
„ „ III.	37	17	19 15	— 24	19 39	15 86	3 53	Altmann Mór
„ „ IV.	24	12	28 65	— 16	28 81	28 81	— —	Schwarcz Mór
Összesen:	158	86	206 33	1 04	207 37	167 54	39 83	

C) Középkereskedelmi iskola.

XIII. Tanári kar.

Bún Samu, igazgató, kereskedelmi középiskolákra képesitett tanár, az orsz. középiskolai tanáregyesület rendes tagja, állandó hites szakértő a nagykanizsai kir. törvényszéknél, Nagy-Kanizsa város képviselő-testületének és iskolaszékének tagja; tanította a ker. számtant, kereskedelemismét, ker. levelezést, n. nyelvet és szépirást heti 13 órában. — Működésének évei 25, ez intézetnél 24.

Hoffmann Mór közép- s polgári iskolákra képesitett tanár, a községi polgári iskola rendes tanára, Nagy-Kanizsa város képviselő-testületének és iskolaszékének tagja, a nagy-kanizsai tanitói járáskör elnöke, a magyarországi tanitók orsz. bizottságának és az Eötvös-alap tan. egyesület orsz. bizottságának tagja; tanitotta a német nyelvet heti 2 órában. — Működéseinek évei 28, ez intézetnél 1.

Kozár Ferencz, k. r. áldozópap középiskolákra képesitett tanár, a nagy-kanizsai k. r. főgymnasium rendes tanára; tanitotta a földrajzot és történelmet heti 4 órában. — Működésének évei 7, ez intézetnél 1.

Mácska Lajos, k. r. áldozópap, középiskolákra képesitett tanár, a nagy-kanizsai k. r. főgymnasium rendes tanára; tanitotta a magyar nyelvet és irodalmatheti 3 órában. — Működésének ideje 5 év, ez intézetnél 4 hó.

dr. Neummann Ede, a nagy kanizsai hitközség főrabbija, a 9-ik községkerület előljáróságának tagja; tanitotta a hittant heti 2 órában. — Működésének évei 9, ez intézetnél 1.

Vidor Salamon, rendes tanár, középiskolákra képesitett tanár, tanitotta a mennyiségtant, természettant és vegytant heti 8 órában. — Működésének évei 1, ez intézetnél 1.

dr. Villányi Henrik, bölcsészettudor, az izr. hitközség pénztárnoka; tanitotta a franczia nyelvet heti 3 órában. — Működésének évei 9, ez intézetnél 1.

XIV. Jelentés a lefolyt 1891–92-iki tanévről.

Örömmel telt kebellel teljesitjük tisztünket, midőn *kereskedelmi iskolánkról* szóló ez évi jelentésünk megirásához hozzá fogunk, mert ez évben vált ténynyé, ami évek hosszu sora óta vágyaink tárgyát képezte, a mi után az iskolafentartó hitközség, semmi áldozattól vissza nem riadva, oly hosszu időn át törekedett: megnyilt a *középkeresked. iskola* első osztálya.

Ezzel pedig városunk tanügye hatalmas lendületet nyert, gyarapodván oly közmivelődési intézettel, mely, bizton reméljük, annak felvirágoztatásához nem csekély mértékben hozzá fog járulni.

Iskolánk szép jövője iránti reményünkre nem csak Nagy-Kanizsának, mint a Dunántul egyik legkiválóbb kereskedelmi városának viszonyai, hanem főleg az intézet multja és történelmi fejlődése jogositanak.

Mint már mult évi jelentésünkben irtuk, kereskedelmi iskolánk a jövő évben fennállásának 50. évfordulóját ünnepli, mely idő a harmadik osztály megnyitása által az iskola teljes kiépitésének fontos időpontjával találkozik.

Ez idő alatt 2549 növendék látogatta intézetünket, mely a »4. osztály«[1]) szerény néven kezdve, 1857-ben egy »reál«-osztálylyal[2]) kibővitve és czélját főleg a tanulók szakszerü, gyakorlati kiképzésében keresve ezrekre menő derék, képzett kereskedőt és hivatali, nagy részben igen tekintélyes állásban levő egyént nevelt a hazának.

E gyakorlati irány volt oka annak, hogy tanitványaink, daczára annak, hogy csak két évfolyamu szakiskolát végeztek, kereskedői és evvel rokon pályákon mindenütt szives fogadtatásra találtak, hol rövid idő alatt maguknak és az iskolának közelismerést kivivtak.

Ez irányt ezentúl is fogjuk követni, egyszersmind azonban a növendékek általános miveltségére nagyobb súlyt fektetni óhajtván, iskolánkat már a lefolyt tanév elején a miniszteri szabályzatnak minden tekintetben megfelelő háromosztályu közép-

[1]) A nagy-kanizsai izr. iskola minden osztálya ablan az időben 2 évfolyamból (alsó és felső csoport) állván, a 4. osztály már akkor is a 7. és 8. évfolyamot jelentette.
[2]) Tehát 9. és 10. évfolyam.

kereskedelmi iskolává alakitottuk át, melybe a tanulók csak a közép- vagy polgári iskola 4 alsó osztályának bevégzése után vétetnek föl. Eléggé indokolt tehát azon meggyőződésünk, hogy tanintézetünk jó hirneve ez átalakitás által csak gyarapodni fog.

Midőn e fölötti örömünknek kifejezést adunk, nem mulaszthatjuk el őszinte hálát nyilvánitani mindazoknak, kik anyagi vagy szellemi hozzájárulásuk által a nagy mű megalkotásában segitségünkre voltak, ez eredményt lehetővé tették.

Ez első sorban természetesen az iskola-fentartó izr. hitközséget illeti, mely egyéb nagy áldozatain kivül, tekintettel arra, hogy az eddigi helyiségek a második osztály megnyitása következtében a keresk. iskola befogadására már elégtelenek, e czélra iskola-utczai 473-4. számu uj házának első emeletét engedte át, melynek átalakitására és berendezésére az előljáróság tetemes összeget szavazott meg, ugy hogy a jövő tanévben minden tekintetben megfelelő helyiséggel fogunk rendelkezni, mely áll 3 tágas, világos tanterem-, 1 laboratorium-, 1 természet- és vegytani tanszer- és 1 tanári szobából. Az iskola berendezése szintén a modern paedagogia követelményeinek meg fog felelni, mi abból is kitünik, hogy a hitközség már a lefolyt iskolaévben csupán természettani tanszerekre 600 frtot szavazott meg a jövő tanévre pedig két uj rendes tanári állást (magyar-német nyelv és irodalom, vegytan, iparműtan, áruisme) rendszeresitett, a váltó- és kereskedelmi jog, valamint a nemzetgazdaság- és pénzügytan tanárául pedig dr. Schwarz Adolf helybeli jó hirü ügyvédben kitünő tanerőt nyert meg az intézetnek.

Hálával tartozunk továbbá Nagy-Kanizsa városának, melynek nemes képviselő-testülete 1891. évi augusztus hóban tartott közgyülésén tanintézeteink subventionálására az 1891—92-ik tanévre 1800 frt. segélyt szavazott meg.

Hála és köszönet végre azon nagyérdemü férfiaknak, kik az intézet felügyeletével megbizva buzgalommal és odaadással annak fejlesztésén közreműködtek, valamint nagys. dr. Ruzsicska Kálmán kir tanácsos és tanfelügyelő urnak, ki e törekvésünkben jóakarólag támogatott.

A tanulók beirása aug 30., 31. és szept. 1. napjain eszközöltetett. Az ez évben megnyitott első osztályba felvett tanulók közül polgári iskolai 4 osztályt végzett 26, 4 gymnasiumit 5, 4 reált 2, az előbbi ker. 2. osztályát 2, összesen 35, oly szám, mely várakozásainkat minden tekintetben fölülmulta és az iskola látogatottságára nézve a legszebb reményekre jogosit.

A tanári kar ez évben két rendes és négy bejáró tanárból állott. Utóbbiak közül Hévizy János főgymnasinmi tanár a

nagy-kanizsai választó kerület országos képviselőjévé választatván, helyébe febr. 19. utódja, Varga József főgymn. tanár, alkalmaztatott, kinek szélhüdés következtében csak nehány napig tartó működése után Mácska Laj. főgymn. tanár márcz. 4-től fogva a tanév végeig folytatta az előadásokat, melyek e változások daczára csak 2—3 órai veszteséget szenvedtek.

A hazafiui érzület ápolására mind a 3 iskolában szeptember 16-án, mint Széchenyi István születésének 100 évfordulóján nagy hazánkfia dicső emlékét, junius 8-án pedig Ő Felsége I. Ferencz József Urunk és Királyunk megkoronáztatásának negyedszázados jubileumát ünnepeltük. Első alkalommal az igazgató, utóbbinál az elemi iskolában Krámer Lajos, a polgári és középkeresk. iskolában az igazgató hazaszeretetre buzdító beszédet intézvén az ifjusághoz

A koronázási jubileum ünnepélye alkalmával, jun. 7-én délután, az el. leányiskola 5. és 6 osztályának, valamint a polg. és középkereskedelmi iskola növendékei tanáraik kiséretében kirándulást tettek a közeli Bagola-Sánczra, hol a délutánt játékkal, énekkel tánczczal vidáman töltötték.

Gyakorlati ismereteik szaporitása czéljából a középker. iskola növendékei az igazgató és Vidor S. osztályfő kiséretében Blau M. fiai helybeli czég cognacgyárát és Weiser I. C. helybeli czég gépfelszerelő műhelyét tekintették, ugyszintén a helybeli táviró hivatalt Szommer N. főnök ur engedelmével.

Ugy a nevezett czégeknek, mint a főnök urnak e helyen is köszönetünket nyilvánitjuk.

Az iskolaszéki tagok rendes *látogatásain* kivül nagys. dr. Kármán Mór, egyetemi tanár, május 15-én polg. és középkereskd, iskolánkat becses látogatásával örvendeztetette. Nagys. dr. Ruzsicska Kálmán, kir. tanácsos és tanfelügyelő ur pedig junius 23-án a középkereskedelmi iskola vizsgáján becses jelenlétével szerencséltetett, távozásakor a tapasztaltak fölötti teljes megelégedésének kifejezést adván.

Az iskola *fegyelmi állapota* tekintettel a sokféle intézetből összekerült növendékekre kezdetben némi nehézséget okozott ugyan, de rövid idő alatt teljesen kielégitővé alakult. Szigorúbb büntetést a tanári kar csak egy esetben volt kénytelen alkalmazni.

Az egészségi állapot, az iskolalátogatás és a tanulók *előmenetele* a tanév elejétől annak végeig panaszra nem adtak okot; mulasztások csak ritkán fordultak elő. A beirt 35 tanuló közül 34 az iskolát a tanév végeig rendesen látogatta.

Midőn igy az elért eredmény fölötti örömünknek kifejezést adunk, nem mulaszthatjuk el, hogy intő szózatunkat ne intézzük tanulóinkhoz és őket ne figyelmeztessük, hogy a

kereskedelmi iskola czélja csak kifogástalan magaviselettel párosult, megfeszitett szorgalom által érhető el, hogy a 3. osztály befejezése után a három év alatt tanultakról záróvizsgálaton számot fognak adni. Jól használják tehát fel a kéthavi szünidőt, nehogy ez alatt a tanultak nagy részét elfeledve elégtelen készültséggel lépjenek a 2. osztályba, mely baj az év folyamán folyton növekedve őket czéljuk elérésében gátolná.

Azért igen jól cselekesznek, ha mindjárt a szünidő első napjaiban kellő időbeosztást készitenek, melyben az egyes tantárgyak rendszeres ismétléséről gondoskodva van.

Igy aztán kellően elkészülve az uj tanévnek nyugodtan nézhetnek elébe.

De kérjük a t. szülőket is, hogy gyermekeik magaviseletének és szorgalmának folytonos ellenőrzése által bennünket nehéz feladatunkban támogassanak, mert csak az iskola és szülőház vállvetett működése által érhető el a közös czél: ifjuságunk testi és lelki kiképzése.

XV. Előadott tananyag.

I. osztály.

Hittan. Hetenkint 2 óra. Általános bevezetés. A vallás tartalma. A vallás kútforrásai. A szent könyvek. Irásbeli és szóbeli tan. A kinyilatkoztatás. A tiz ige és a többi törvények. Hitágozatok. Az Istenről szóló tan.

A szentirásból: Bevezetés a prófétákba. Jesája 40, 41, 42, 43, 44, 51, 52, 53, 55 és 58. fejezetének fordítása és tüzetes magyarázata. Tanár: Dr. Neumann Ede

Magyar nyelv. Hetenkint 3 óra. Tananyag: A szónoklattan. A leirás. A regény és novella. A történetirás, ennek forrásai, segédtudományai és fajai. Az értekezés és különböző formái. A levélpróza. A hangsúlyos és időmértékes verselés. (Kéthetenkint egy irásbeli dolgozat, felváltva házi és iskolai). Olvasmányul a tankönyvben felhozott példák vétettek fel a tanultak megértésére és begyakorlására.

Tankönyv: Balassa János Poetikai és Rhetorikai Magyar Olvasókönyve. Tanár: Mácska Lajos.

Német nyelv. Hetenkint 4 óra. Az egész mondat- és alaktan, különösen a praepositiók a melléknév és ige esetvonzásának tüzetes tárgyalása, a szórend sarkalatos szabályainak fejtegetése, helyesirás, a szókincs szaporitása a szóképzés szabályai alapján, a használatosabb mellékmondatok tárgyalása, egyszerűbb mondatszerkezetek. Az egész nyelv, mint élő organismus gyakorlata, olvasás, fordítás és társalgás által. A stilisztika rövid áttekintése. A nyelvtanra vonatkozó irásbeli feladatok, az üzleti életben előforduló ügyiratok, levelek irása és könnyű thémák kidolgozása. (Kéthetenkint egy irásbeli dolgozat felváltva házi és iskolai.)

Tankönyv: Dr. Schack Béla, Német Olvasókönyv I. Tanár: Hoffmann Mór.

Franczia nyelv. Az olvasás gyakorlása hangtani törvények alapján. Az articulus. A főnév ejtegetése és annak nemei. A melléknév. A segédigék. A névmások. A participe passé és annak egyeztetése. Forditások 1—50 leczke. Beszédgyakorlatok. Kisebb ügyiratok szerkesztése és emlézése Kéthetenkint iskolai gyakorlat. Hetenkint dictée vagy extemporale

Tankönyv: Büchner, Lehrbuch der Franz. Geschäftssprache Tanár: Dr. Villányi Henrik.

Földrajz. Hetenkint 2 óra. Az oczeánokról és szárazföldekről általában. A nem európai államok részletes leirása, tekintettel ezek kereskedelmi terményeire és czikkeire, valamint közlekedési intézményeire. A mennyiségtani földrajz főbb részei.

Tankönyv: Péter János, Közgazdasági Földrajz I. rész. II. kiadás. Tanár: Kozár Ferencz.

Történelem. Hetenkint 2 óra. A renaissance és a nagy felfedezések a reformátió és ellenreformátió. A nagy hatalmak megalakulása és az állami élet kifejlése; a fejedelmi absolutismus kora; a demokratikus mozgalmak; a franczia forradalom és Napoleon kora. Az egyes államok közgazdasági viszonyainak fejlődése az új korban rövid áttekintésben.

Tankönyv: Mangold Lajos, Világtörténelem III kötet. Ujkor. III. kiadás. Tanár: Kozár Ferencz

Mennyiségtan. Hetenkint 3 óra. A négy alapmüvelet ismétlése után hatványozás és gyökvonás. Egyenletek felosztása. Első foku egyenletek egy és több ismeretlennel Számtani és mértani sorok. A planimetria alapfogalmának ismétlése. Területszámitás

Tankönyv: Dr. Beke M., Algebra. Tanár: Vidor Salamon.

Vegytan. Hetenkint 3 óra. A chemia legfontosabb törvényei. Az elemek osztályozása. Savak. Aljak. Sók. A főbb elemek és vegyületek tulajdonságai. Kénsav-szóda gyártás. Agyag- és üvegipar. A fémek előállitása érczekből Szenhydrogenek. Cyanvegyületek. Világitó gáz alkoholeczet gyártás. Aromás vegyek. Szappan. Festékek. Mindent különös tekintettel az iparra és kereskedelmi czikkekre.

Tankönyv: Erdélyi és Toborffy. Vegytan. Tanár: Vidor Salamon.

Természettan. Hetenkint 2 óra. Általános tulajdonságok. A szilárd, cseppfolyós és légnemü testek mechánikája. Hőtan. Hangtan. Fénytan. Delejesség. Villamosság. Mindent különös tekintettel az ujabbkori fontosabb találmányokra. Kisérletekkel.

Tankönyv: Gregus B. Természettan. Tanár: Vidor Salamon.

Kereskedelmi számtan és irodai dolgozatok. Hetenkint 5 óra A 4 alapmivelet közönséges és tizedes törtekkel, röviditett szorzás és osztás, egyszerü és összetett hármasszabály és azoknak alkalmazása külömböző feladatokra, olasz, gyakorlat, láncszabály, a százalék számitás és ahhoz tartozó különböző feladatok, áruszámitási jegyzékek eladási és vétel számlák, áru-calculatio.

Kamatszámitás, értékpapirok számitása, discontszámitás és ehhez tartozó jegyzékek, határidőszámitás, a fontosabb államok pénz- és mértékrendszere.

Tankönyv: Dr. Veress Vilmos, Kereskedelmi Számtan. Tanár: Bún Samu.

Kereskedelemismc. Hetenkint 2 óra. Gazdasági alapfogalmak: javak. gazdaság, termelés, munka, munkamegosztás, tőke, áru, ár, forgalom.

Jogi alapfogalmak rövid vonásokban: a magán- és közjog, jogügyletek,

A kereskedés lényege és felosztása tárgyára, területére és terjedelmére nézve; bel- és külkereskedés különös tekintettel hazánk viszonyaira. Kereskedők és kereskedelmi segédszemélyzet; bizományos, ügynök, alkusz, szállitmányozó stb. Czég és telep. — Kereskedelmi társaságok. — A kereskedelmi üzlet megszünése. — Mérték és mértékhitelesités. — A hitel. — Kereskedelmi ügyletek; adás-vevés fizetési módok. A kereskedelmet előmozditó intézmények: közraktárak, vásár, tőzsde. Közlekedési eszközök.

Tankönyv: Dr Sebestyén Jenő, kereskedelemisme. Tanár: Bún S.

Kereskedelmi levelezés. Hetenkint 2 óra. A kereskedelmi irály kellékei, a levelek külalakja. Kör-, ajánlati-, rendeleti-, neheztelő- s tudakozó levelek, valamint fizetési ügyekben előforduló levelek.

Tankönyv: Névi László, Keresk. Levelezés. Tanár: Bún Samu.

XVI. Kivonat a nagykanizsai középkereskedelmi iskola szervezeti szabályzatából.

Az intézet czime, czélja, tanterve.

1. §. Az intézet czime: Nagy-Kanizsai Középkereskedelmi Iskola

2. §. Czélja és rendeltetése, hogy ne csak szükebb lokalis körre szoritkozva, hanem országos jelentőségre törekedve, hazafias és erkölcsös szellemben oly ifjakat neveljen a magyar kereskedelemnek, kik majdan mint kereskedelmi tisztviselők és mint önálló kereskedők ugy általános, mint szakmiveltségök, valamint gyakorlati képzettségök szempontjából a kor magas fokú igényeinek megfeleljenek.

Feladata továbbá az intézetnek, hogy általános miveltség mellett a kereskedelmi ismeretek és képességek elsajátitását lehetővé tegye olyan ifjaknak is, kik nem a kereskedői, hanem mezőgazdasági, vagy iparos, vagy a kereskedelmi tudományokban jártasságot feltételező más pályára készülnek és a kor gazdasági irányának megfelelően, a kereskedelmi szellemben miveltetni s a kereskedelmi tudományokban képeztetni óhajtanak.

3. §. A belső szervezetet illetőleg az intézet minden tekintetben azon alapon áll, mely a három évfolyammal (alsó, középső és felső osztálylyal) biró középkereskedelmi iskolák számára a nagym. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumnak 1885. évi augusztus hó 3-án 29,801 sz. a. kelt rendeletével részletesen kijelöltetett.

4. §. Az idézett szervező rendeletben körülirt tantervet, valamint e tantervnek a nevezett miniszterium által később netán elrendelendő módositásait az intézet magára nézve kötelezőknek ismeri. Attól akár a kötelezőkül tekintendő tantárgyakra nézve, akár a tananyag részletes felosztását, illetőleg az intézet, felső helyen kieszközlendő engedély alapján csak annyiban fog eltérni, a mennyiben azt fontos helyi, vagy más figyelmet érdemlő körülmények mulhatlanul szükségessé teszik

Semmi esetre sem engedtetik meg eltérés a hivatalos tantervről oly irányban, hogy akár a feldolgozandó tananyag mennyisége és foka, akár az abban kötelezőknek nyilvánitott tantárgyak száma leszállittassék.

5. §. Szervezete és tanterve alapján az intézet által érettségi bizonyitványnyal elbocsátott ifjak a szorosabb értelemben vett kereskedői pályán kivül, a tisztviselők minősitéséről szóló 1883. évi t. cz. értel-

mében több rendbeli közhivatal elnyerésére, továbbá felsőbb gazdasági intézetek s a műegyetem megfelelő collégiumnak látogatására is minősitve vannak, és végül a mennyiben az intézetbe lépésök előtt négy közép-, vagy polgári iskolai osztályt jó sikerrel végeztek, jogositvák, hogy hadkötelezettségöknek mint egyévi önkéntesek feleljenek meg.

Fentartás, felügyelet és igazgatás.

6. §. A nagy-kanizsai középkereskedelmi iskola fentartója a nagy-kanizsai izr. hitközség.

7. § Az intézet feletti főfelügyeletet a nm. vallás- és közoktatásügyi, valamint a nm. kereskedelmi és közlekedésügyi miniszteriumok e végből kirendelt közegeik által gyakorolják.

A szükebb felügyelet gyakorlása az intézetet lentartó nagy-kanizsai izr. hitközség elöljárósága kebeléből választott iskolaszékre van bizva.

A tanulók.

20. §. Tanulókúl felvétetnek: az első (alsó) osztályba.

a) oly tanulók, kik a gymnasium real- vagy polgári iskola 4-ik osztályát legalább elégséges sikerrel bevégezték, és ezt bizonyitvánnyal kimutatják.

b) ily bizonyitvány hiányában, korábbi iskolázásuk és hol tartóz kodásuk kimutatása mellett oly tanulók, kik életök legalább 14. évét betöltötték és a fölvételi vizsgálatot, mely a középiskolák alsó négy osztályának tananyagát felöleli, legalább is elégséges sikerrel kiállják.

A 2. és 3. (középső és felső) osztályba csak oly tanuló vétetik fel, ki az előző osztályt ugyanezen, vagy vele egyenlő fokú szak iskolán legalább is elégséges sikerrel bevégezte.

E szabály alól eltérés csak a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteriumnál kieszközölt engedély alapján engedhető meg.

A felvételi vizsgálat eredményéről osztályzott bizonyitvány nem adatik.

21. §. A rendes tanuló osztálya összes kötelező tárgyait köteles hallgatni, hasonlókép tartozik eljárni azon nem kötelező tantárgyak óráira, melyek hallgatására az év elején önként jelentkezett.

Tanév, vizsgálatok.

22. §. A tanév szeptember 1-én kezdődik és tart junius végeig. A tanulók szabályszerü felvétele szeptember 1—3 közt történik. Az ezen időn túl jelentkezőket csak kellő igazolás után veheti föl a tanári kar.

23. §. Deczember 23-án és márczius 31-én a tanulóknak előmeneteleiket és erkölcsi viseletöket kimutató értesitők adatnak ki, melyek a szülőknek v. gyámoknak bemutatandók és ezek sajátkezü aláirásával ellátva az uj szorgalomszak első hetében az osztály főnöknek visszaadandók.

24. §. A tanév végén tartandó vizsgálatok nyilvánosak. A 3-ik osztályt bevégzett növendékek a kormány küldöttei jelenlétében érettségi vizsgálatot tesznek, mely után előmenetelok szerint „jelesen felelt meg," „jól megfelelt", „megfelelt", v. „nem felelt meg" osztályzatu bizonyitványt kapnak.

25. §. Az érettségi vizsgálat szó- és irásbeli. Az intézet igazgatója a közoktatásügyi miniszternél legalább egy hóval a vizsgálat előtt bejelenti a vizsgálandók számát, t. i. azokat, kik a 3. osztályt sikerrel végezték, és felterjeszti az irásbeli vizsgálat számára az illető tanárok által kitüzendő feladványokat.

Minden tárgyra nézve több feladvány terjesztendő fel. E felterjesztés nyomán a közoktatásügyi miniszter határozza meg az irásban kidolgozandó feladványokat, valamint a szóbeli vizsgálat napját is.*

* A nagym. vallás- és közokt. m. kir. miniszter úr 1892. márcz. 3-án 12097 sz. a. kelt rendelete által e hatáskör ezentúl a kir. tanfelügyelőségre bizatik.

XVII. Fegyelmi szabályok a nagykanizsai középkereskedelmi iskola tanulói számára.

I. A tanuló kötelességei általában.

1. §. Minden tanuló köteles erkölcsös életével, illendő magaviseletével és szorgalmával ugy saját magának mint az intézetnek becsületét megóvni. Kerülnie kell tehát mindent, mi az erkölcstelenség, neveletlenség, vagy durvaság bélyegét sütné jellemére a házi és iskolai, valamint a társadalmi életben egyaránt. Az erkölcsös élethez a vallás buzgó gyakorlata is tartozik.

2. §. Társai iránt minden tanuló barátságos, békés indulatú, előzékeny s minden tekintetben türelmes legyen, s iparkodjék minden olyast kerülni, mi az egyetértést megzavarhatná. Ha a tanuló barmely módon sértve vagy károsítva érezné magát társai által, osztálya főnökéhez forduljon; magának elégtételt vennie nem szabad.

3. §. Oly egyénekkel, kiknek társasága a tanuló becsületére vagy erkölcseire káros, vagy épen veszedelmes befolyást gyakorolhatna, tilos érintkezni. Tilos tehát a társalgás az elbocsátott vagy kizárt tanulókkal is

4. §. A legszigorúbb büntetésre méltó azon tanuló, ki vétkes gondolkodásmódja és érzületének nyilvánitása által társai erkölcseit rontja, vagy ezeket erkölcstelen cselekvésre, hazugságra, engedetlenségre csábitja.

5. §. A czél, mely a középkereskedelmi iskola tanulói elé van tűzve, csak kitartó, megfeszitett szorgalommal érhető el A tanuló szorgalma ne csak külső legyen, s ne szoritkozzék csupán feladatai teljesitésére, hanem mélyebb kötelességérzetből eredjen, s az idő és a művelődésére nyujtott eszközök lelkiismeretes felhasználásában nyilvánuljon

6. §. Az illem és tisztesség iránti érzék minden tanulóban feltételeztetik. A társaival és más személyekkel való érintkezésben törekedjék a tanuló szerény, illendő magaviseletre, s használjon müvelt emberhez méltó beszédmódot. Öltözete és egész viselete legyen egyszerű és tiszta.

7. §. A tanuló az igazgatónak s az intézet minden tanárának úgy az iskolában, mint azon kivül, engedelmességgel és tisztelettel tartozik. Midőn a tanár a terembe lép, ugyszintén midőn távozik, valamennyi tanulónak fel kell állnia.

Kötelesek a tanulók az iskolaszolga irányában is illendően viselni magukat, s ha tisztjét teljesiti, kötelesek neki engedelmeskedni.

8. §. Elváratik a tanulóktól, hogy mindenki, de különösen a helybeli tanintézetek tanárai és tanitói, hatósági és egyéb, az értelmi osztályhoz tartozó személyek iránt kellő tisztelettel és udvariassággal viselkednek.

9. §. A tanulók az iskolán kivül is alá vannak vetve az iskola fegyelmi hatóságának, melyet az igazgató a tanári karral együtt gyakorol.

II. A tanulók kötelességei az iskola iránt.

10. §. Minden tanuló köteles az előadásokat pontosan látogatni, az iskolai könyveket és szükséges szereket magával hozni. Oda nem tartozó dolgok, a mennyiben az azokkal való foglalkozás a tanulók figyelmét az előadástól elvonná, elkobozlatnak. Tartoznak egyszersmind a tanulók iskolai szereiket, könyveiket, füzeteiket rendben és tisztán tartani.

11. §. Előre látható akadályoztatás esetében az engedély a távol maradásra egy órára az illető tanártól, egy napra az osztályfőtől, hosszabb időre az igazgatótól kérendő, az ok a szülők vagy azok helyettesei által irásban vagy szóval előadatván.

12. §. A tanórák elmulasztása csak betegséggel, és pedig csupán csak az orvosnak, a szülőknek vagy ezek helyetteseinek bizonyitványa alapján menthető ki. Mikor a tanuló ujra iskolába jő, köteles a mulasztás okát az osztályfőnél hiteles bizonyitványnyal igazolni. Ha a tanuló előzetes bejelentés és engedély nélkül egy hétig kimarad, az iskolából kilépettnek tekinthető, s a névsorból kitörölhető Ugyanazon eljárás követtetik, ha a tanuló nem egymásután mulasztott összesen 20 órát nem mentett ki. Az órák látogatását illető kötelezettség kiterjed a nem kötelezett tantárgyakra is, melyeknek látogatására a tanuló az év elején jelentkezett. Az ilyen tanfolyamból való kilépés az igazgató és a szaktanár beleegyezése nélkül tilos.

13. § Ha a tanuló valamely ragályos bajban (valóságos himlő, bárányhimlő, skarlát, kanyaró, diphteritis, szamárhurut, egyiptomi szembaj) szenvedett volna, felgyógyulás után az iskolába csakis akkor léphet ismét be, ha teljes felgyógyulását és ragálymentességét kezelő orvosa által kiállitott bizonyitványnyal az igazgatónál igazolja. A szülők és ezek helyettesei kötelesek a tanulót az iskolától az esetben is távol tartani, ha az odahaza ragályos betegségben levőkkel érintkezett. Ily esetben is a tanuló csak a fentebb emlitett orvosi bizonyitvány bemutatása mellett jöhet ismét az iskolába.

14. §. A szülőknek vagy helyetteseiknek egyszerüen névjegyre irott közlései nem fogadtatnak el.

15. §. A felügyelet gyakorolhatása végett tartoznak a tanulók lakásukat, annak változtatását, s azon egyént, a kinek gondviselése alatt állnak, az igazgatónak és az osztályfőnek bejelenteni.

16. §. Az iskolai év elején az osztályfő minden tanulónak kijelöli helyét az osztályteremben, figyelemmel a tanuló látó és halló képességére és esetleg más alapos óhajtására. Helyet változtatni vagy cserélni csak sz osztályfő engedelmével szabad

17. § A tanóra kezdetét jelző csengetés után minden tanuló tartozik a tanterembe menni, helyét csendben elfoglalni és a tanár belépését kellő magatartással bevárni Előadás alatt csend és figyelem követtetik; mindennemü zavarás, ide értve a kijárást is, tiltva van. Szellemileg minden tanuló együtt dolgozzék a kikérdezésnél, felelni azonban csak a kérdezettnek szabad; a súgás vagy beleszólás szigorúan

tiltva van. A dolgozatokat minden tanuló önállóan készitse el; a feladatot mástól leirni s általában bárminemü csempészetet elkövetni tilos.

18. §. Az egyes tanórák közti időben meg van engedve az illedelmes társalgás és mozgás; ellenben a futkározás és zajongás a legszigorúbban tiltva van.

19. §. Szintén tiltva van intézet helyisegei előtt való csoportos álldogálás is. Óraközökben az intézetből a tanulónak csak az osztályfő engedelmével szabad távozni.

20. §. A dohányzás szigoruan tiltva van.

21. §. Az intézeti épületnek és minden tartozékának tisztaságára a tanuló is köteles ügyelni. A falak, padok és egyéb bútorok megrongálása, beliirkálása fegyelmi kihágásnak és egyszersmind kártételnek tekintetik. Mindennemü kár, melyet a tanulók az iskolai szerekben vagy egyéb tárgyban tesznek, az illetők által, és ha ki nem tudódnának, az egész osztály által megtéritendő. Ha a kártevés rosszakaratból vagy pajkosságból történt, a vétkes fegyelmi büntetés alá is esik.

22. §. Egyleteket művelődés czéljából alakithatnak a tanulók az igazgatóság engedélyével; az iskolán kivül álló társulatoknak azonban tagjai nem lehetnek. Szinház és nyilvános mulatságok látogatására minden egyes alkalommal az osztályfőtől kell engedélyt kérni.

23. § Könyvek vagy más tárgyak elárusitása, cserélése a szülők vagy helyetteseik engedelme nélkül tilos; épen ugy tiltatik az adósságcsinálás. Pénzt gyüjteni az intézet növendékei között bárminemü czélra csak az igazgató engedelmével szabad.

III. Fegyelmi büntetések.

24. § Az előző pontok tiltó szabályai ellen elkövetett tények büntetés alá esnek. Az iskolán kivüli viselet hasonlóképen a fegyelmi törvények alá tartozik; e szerint minden, az iskola czéljával és méltóságával ellenkező cselekvény, pl. a kávéházak, korcsmák és más nyilvános helyek látogatása, szigorúan fenyittetik.

25. §. A fegyelmi szabályok áthágására mérendő büntetések fokozat szerint következők: a) megintés, illetőleg megdorgálás az illető tanár által; b) a tanulónak elkülönitett helyre való ültetése, illetőleg kiállitása; c) nyilvános megfeddés az osztályfő által; d) élesebb feddés az igazgató által; e) a tanulónak a tanári szék elé idézése s a kizárással való fenyegetés; f) kizárás az intézetből, melyről az iskolaszék, a n. m. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium s a hazai rokon intézetek igazgatóságai értesittetnek.

Ezeken kivül alkalmazható a körülményekhez képest egyéb büntetés is, ugymint az iskolától való bezárás, mely felügyelet alatt végzendő komoly szellemi munkával köttetik össze, továbbá házi fogság alá helyezés, melynek kiállta a szülő vagy gazda bizonyitványa által igazolandó.

26. §. A harmadfoku büntetésről már a szülő vagy helyettese értesitést nyer.

Tandijmentes tanulók, ha oly vétséget követnének el, mely a tanári szék előtti megdorgálást vonja maga után, elvesztik a kedvezményt.

IV. Befejező megjegyzések.

27. §. Ezen törvényeknek az intézet minden növendéke alá van vetve, s alólok senki, még a szülők sem menthetik fel őket.

28. §. Ugyancsak e törvények kötelező erejével bir minden olyan szabály és utasitás, melyet az igazgatóság, a tanári karral s az iskolaszékkel egyetértve, esetleg később ki fog hirdetni.

29. §. A fegyelmi szabályok ezen szövege egy egy példányban minden tanulónak kiadatik, mely példány a szülők által aláirandó, és aztán az osztályfőnek bemutatandó. A tanév kezdetén a fegyelmi szabályok a tanulók előtt felolvastatnak, s azok nem ismerése mentő ürügyül el nem fogadtatik.

XVIII. Érdemsorozat:

I. Osztály.

Osztályfőnök: VIDOR SALAMON.

	A tanulók nevei	Hittan	Magyar ny.	Német ny.	Franczia ny.	Földrajz	Történet	Mennyiségt.	Vegytan	Természettan	Keresk.számt.	Keresk. és fogalomisme	Keresk. lev.	Szépírás	Magaviselet	Szorgalom
	Allstädter Aladár	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	1	2	2
	Báder Ödön	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	2	3	3
	Berger Ernő	3	3	3	4	3	3	3	4	3	2	2	2	3	2	3
	Blankenberg Géza	2	2	3	2	2	2	1	3	3	2	2	2	3	2	3
5	Fagyas Géza, r. k.		1	2	3	1	1	1	1	2	1	2	2	1	2	2
	Goldschmidt Lajos	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1	1	2	2	1	1
	Hirschl Jenő	1	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1
	Kaiser Vilmos	3	3	4	4	3	3	3	3	3	4	3	3	3	2	3
	Kaufmann Károly	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
10	Kohn Izsó	1	2	2	3	2	2	2	3	3	1	1	2	2	1	2
	Kohn Manó	3	3	3	4	3	3	3	3	4	3	3	3	3	2	3
	Kondor Miksa	2	3	3	3	2	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2
	Mandl Henrik	2	3	2	3	2	2	2	3	3	2	3	3	3	1	2
	Maschanzker Bódog	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
15	Mayr Zoltán	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3
	Morvay Izsó	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Müller Jenő	1	2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1
	Neufeld Jakab	3	4	3	3	4	4	4	4	4	3	3	3	2	2	4
	Philipp József	3	3	2	2	3	3	1	3	3	2	3	2	2	1	2
20	Rechnitzer Albert	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2	2	2	2
	Rechnitzer Soma	2	2	2	3	2	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2
	Rosenfeld Jenő	1	2	1	1	1	1	2	2	2	2	2	1	1	2	2
	Schlesinger Ignácz	2	2	3	2	1	1	1	2	2	1	3	2	1	2	2
	Schön József	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	2	2	2	2	2
25	Schwarcz Aladár	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Schlinger Lajos	3	3	4	3	3	4	3	4	3	3	3	2	2	2	3
	Sommer József	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	1
	Strem Ignácz	2	3	2	2	3	3	1	2	2	1	1	2	2	2	2
	Weisz Ernő	1	2	2	3	3	3	2	2	3	3	2	3	3	1	1
30	Weisz Hugo	2	3	2	3	2	2	3	3	3	2	3	3	2	1	2
	Weisz Lipót	3	2	3	3	3	3	3	3	3	4	2	3	2	2	3
	Wirth Ernő	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1
	Wolf Géza	3	3	3	4	3	3	2	2	3	3	2	2	2	1	2
34	Zoór Győző	1	2	2	3	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2

Kimaradt: Steiner Manó

XIX. Statisztikai kimutatás.

a) A tanulók származási helye.

Iskola	Osztály	Nagy-Kanizsai	megyei: Zala	Somogy	Vas	Veszprém	Fehér	Tolna	Baranya	Sopron	Pest-Pilis	Belovár	Verőcze	Varasd	Zágráb	Pozsega	Morvaországi	Alsó-Ausztriai	Stájerországi	Boszniai	Összesen	Kimaradt	Meghalt	Létszám a tanév vég.
Elemi leányiskola	1. oszt. (kezd.)	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	-	—	—	—	—	41	2	-	39
	1. oszt (végz.)	26	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	1	—	25
	2. osztály	30	3	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	-	—	36	—	—	36
	3. „	30	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	33	—	-	33
	4. „	20	6	3	1	1	-	—	1	1	1	—	—	—	—	-	—	—	—	—	34	4	—	30
	5. „	15	5	4	—	-	—	-	-	—	1	—	—	—	—	—	1	—	-	—	26	4	-	22
	6. „	19	3	2	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	27	4	—	23
	Összesen:	181	18	12	2	1	—	—	1	1	3	1	—	1	—	—	1	1	—	—	223	15	—	208
Elemi fiuisk.	1. osztály	43	2	8	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	47	3	—	44
	2. „	42	14	1	3	—	-	1	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	64	1	1	62
	3. „	35	10	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	1	-	—	-	—	—	—	49	2	—	47
	4. „	28	10	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	45	3	1	41
	Összesen:	139	36	12	5	—	—	1	1	1	3	—	—	3	—	4	—	—	—	—	205	9	2	194
Polgári isk.	1. osztály	27	8	5	—	—	—	-	—	1	—	7	2	—	1	—	—	—	—	—	51	2	-	49
	2. „	22	11	4	—	—	—	5	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	1	1	47	1	—	46
	3. „	23	5	4	1	—	1	—	1	—	—	2	1	—	2	—	—	-	—	—	40	3	—	37
	4. „	11	2	5	1	—	-	1	—	—	—	3	—	1	—	—	—	—	—	—	24	2	—	22
	Összesen:	83	26	18	2	-	1	6	1	1	—	12	3	4	3	—	—	—	1	1	162	8		154
Köz. keresk	1. osztály	21	5	6	—	2	—	—	1	—	—	—	1		—	—	—	—	—	—	35	1	—	34
	Főösszeg:	424	85	48	9	2	1	7	4	3	6	13	4	8	3	4	1	1	1	1	625	33	2	590

b) A tanulók.

Iskola	Osztály	nemzetiség			kora											vallása				
		magyar	Német	Horvát	6 éves	7 éves	8 éves	9 éves	10 éves	11 éves	12 éves	13 éves	14 éves	15 éves	16 éves	izraelita	róm. kath.	ev. ref.	gör. kath.	Összesen
Elemi leányiskola	1. osztály (kezdők)	41	—	—	11	15	9	5	1	—	—	—	—	—	—	40	1	—	—	41
	1. „ (végzők)	26	—	—	—	12	8	4	1	—	1	—	—	—	—	26	—	—	—	26
	2. „	34	—	2	—	—	6	14	7	7	1	1	—	—	—	36	—	—	—	36
	3. „	32	—	1	—	—	1	7	10	11	3	1	—	—	—	33	—	—	—	33
	4. „	34	—	—	—	—	—	—	5	16	11	2	—	—	—	33	1	—	—	34
	5. „	26	—	—	—	—	—	—	—	1	14	10	1	—	—	25	1	—	—	26
	6. „	27	—	—	—	—	—	—	—	—	1	15	7	4	—	27	—	—	—	27
	Összesen	220	—	3	11	27	24	30	24	35	31	29	8	4	—	240	3	—	—	223
El. fiuiskola	1. osztály	47	—	—	5	29	9	3	1	—	—	—	—	—	—	47	—	—	—	47
	2. „	60	—	4	—	5	53	4	2	—	—	—	—	—	—	63	—	1	—	64
	3. „	47	1	1	—	—	—	19	15	9	1	5	—	—	—	49	—	—	—	49
	4. „	45	—	—	—	—	—	2	27	10	6	—	—	—	—	44	—	—	1	45
	Összesen	199	1	5	5	34	62	28	45	19	7	5	—	—	—	203	—	1	1	205
Polg. fiuisk.	1. osztály	47	4	—	—	—	—	—	11	16	17	6	1	—	—	50	1	—	—	51
	2. „	41	1	5	—	—		—	—	11	20	13	3	—	—	45	2	—	—	47
	3. „	36	—	4	—	—	—	—	—	—	13	16	6	5	—	40	—	—	—	40
	4. „	20	1	3	—	—	—	—	—	—	—	8	10	4	2	23	1	—	—	24
	Összesen	144	6	12	—	—	—	—	11	27	50	43	20	9	2	158	4	—	—	162
Köz. ker.	1. osztály	34	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	10	15	10	34	1		—	35
	Főösszeg	597	7	21	16	61	86	58	80	81	88	77	38	28	12	615	8	1	1	625

XX. Értesités a jövő tanévre.

A tanulók felvétele mind a 3 iskolába augusztus 30., 31. és szept. 1. napjain d. e. 9—12, délután 3—5 óráig a következő szabályok szerint történik, mely napokon a javító vizsgálatok is tartatnak.

Az *elemi iskola* 1. osztályába azon tanulók vétetnek fel, kik legalább $5^1/_2$ évesek és kiken az oltás sikeresen eszközöltetett, mi szükség esetén bizonyitványnyal igazolandó.

A *polgári iskola* 1. osztályába azon tanulók vétetnek fel, kik legalább 9 évesek és az elemi iskola 4. osztályát kielégitő sikerrel végezték, vagy felvételi vizsga által kimutatják, hogy a 4. osztály számára kiszabott tantárgyakban elegendő jártassággal birnak.

A *középkereskedelmi iskola* 1. osztályába azon tanulók vétetnek fel, kik a gymnasium, reál- vagy polgári iskola alsó 4 osztályát legalább elégséges sikerrel végezték és azt bizonyitványnyal igazolják A 2. osztályba oly tanulók vétetnek fel, kik az 1. osztályt ugyanezen, vagy vele egyenlő foku szakiskolán legalább elégséges sikerrel végezték.

Úgy a polgári, mint a középkeresked. iskolába ujonnan belépő tanulók születési és ujraoltási bizonyitványt tartoznak felmutatni.

Javító vizsgálatra bocsáttatnak:

a) az elemi és polgári iskolában azon tanulók, kik legfeljebb 2 tantárgyból nyertek elégtelen osztályzatot.

b) a középkereskedelmi iskolában azon, egy tantárgyból bukott tanulók, kiket erre a tanári kar itélete feljogosit, mely körülmény az iskolai bizonyitványon jelezve van.

A két tantárgyból bukott tanulók közül azok bocsáttatnak javító vizsgálatra, kik erre a megyei kir. tanfelügyelőségtől engedélyt nyernek. Ezen engedély iránti kérvények 50 kros bélyeggel ellátva és az iskolai bizonyitványnyal felszerelve julius 5-éig az igazgatóságnak benyujtandók.

Úgy a polgári, mint a középkeresked. iskolában nem bocsáttatnak javító vizsgálatra azon tanulók, kik az erkölcsi viseletből »kevésbbé szabályszerű« vagy »rossz« osztályzatot nyertek.

a) *Évi tandij* az elemi fiuiskolában:
helybeliek részére 16., vidékiek részére 20 frt.
az elemi leányiskolában:
1.—4. osztály helybeliek részére 16 frt vidékiek részére 20 frt.
5.—6. „ „ „ 32 „ „ „ 40 „
a polgári iskolában:
helybeliek részére 32 frt, vidékiek részére 40 frt.
a középkereskedelmi iskolákban:
I. osztály 60 frt, II. osztály 80 frt.
A tandij 2 részletben fizetendő, é. p. az 1. részlet a tanév elején, a 2. részlet február hó elején.

b) *Beiratási díj* az elemi és polgári iskolában: helybeliek részére 1 frt, vidékiek részére 2 frt, a középkereskedelmi iskolában 5 frt.

ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR ÉS MÚZEUM

TARTALOM.

I. Tanhatóság 2
II. Pénz, valuta és valutarendezés 3
III. Jelentés (elemi és polgári isk.) 24
IV. Tanintézeteink jótevői 26
V. Tanszerek 29
VI. Könyvtár 30

A) Elemi iskola.

VII. Tantestület 32
VIII. Érdemsorozat
a) leányiskola 33
b) fiuiskola 40

B) Polgári iskola.

IX. Tantestület 48
X. A polgári iskola tanterve 49
XI Érdemsorozat 58
XII. Iskolai takarékpénztár 63

C) Középkereskedelmi iskola.

XIII. Tanári kar 66
XIV. Jelentés a lefolyt évről 67
XV. Előadott tananyag 71
XVI. Kivonat a n.-kanizsai középker. iskola szervezeti szabályzatából 73
XVII. Fegyelmi szabályok 75
XVIII. Érdemsorozat 80
XIX. Statisztikai kimutatás (mind a 3 intézettől) 81
XX. Értesítés a jövő tanévre 83